

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling
hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Hogeschool Inholland

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Opleiding tot leraar Basisonderwijs
voltijd/deeltijd

Hogeschool Inholland

CROHO nr. 34808

Hobéon Certificering
2 december 2014

Auditpanel

Drs. R.B. van der Herberg
P. Ruit
C.P.A. van Hoepen MSc
Dr. A. Smits
B. Galema

Secretaris

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	45
6.	AANBEVELINGEN	47
BIJLAGE I	Scoretabel	49
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	51
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	53
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	54
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	63
BIJLAGE VI	Overzicht auditpanel	65

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Inholland
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Opleiding tot leraar Basisonderwijs
registratienummer croho	34808
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Education
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	n.v.t.
Onderwijsvorm	competentiegericht onderwijs
locaties	Alkmaar, Haarlem, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht
varianten	Voltijd, Deeltijd
relevante lectoraten	Onderzoeksgroep Onderwijzen en Leren in diversiteit: <ul style="list-style-type: none"> - Inclusief Onderwijs - Pedagogische Opdracht - Taal & Interactie - Teaching, Learning & Technology
datum audit / opleidingsbeoordeling	24 en 25 september 2014
contactpersoon	Jeanieke Kuijper-Rustenburg

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar basisonderwijs, voltijd en deeltijd**¹

bron: cijferHO en Inholland Infofinder/rendementscijfers

peildatum: 1 december 2013

instroom (aantal)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd	499	511	619	369	347	446
▪ deeltijd 2 jaar	84	111	124	68	40	30
▪ deeltijd 4 jaar	180	202	183	114	100	65
▪ digi-pabo 2 jaar	16	18	31	12	35	67
▪ digi-pabo 4 jaar	10	23	38	17	9	50
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar ²	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd	27%	33%	33%	36%	42%	-
▪ deeltijd 2 jaar	31%	26%	24%	28%	25%	-
▪ deeltijd 4 jaar	43%	47%	49%	52%	54%	-
▪ digi-pabo 2 jaar	50%	22%	19%	8%	29%	-
▪ digi-pabo 4 jaar	50%	48%	47%	65%	44%	-
uit de hoofdfase ³				2007	2008	2009
▪ voltijd				12%	13%	-
▪ deeltijd 2 jaar				10%	14%	-
▪ deeltijd 4 jaar				21%	22%	-
▪ digi-pabo 2 jaar				4%	0%	-
▪ digi-pabo 4 jaar				25%	80%	-
rendement (percentage) ⁴				2007	2008	2009
▪ voltijd				70%	68%	-
▪ deeltijd 2 jaar				90%	86%	-
▪ deeltijd 4 jaar				73%	62%	-
▪ digi-pabo 2 jaar				92%	88%	-
▪ digi-pabo 4 jaar				63%	20%	-
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
▪ voltijd/deeltijd				129	83,6	
opleidingsniveau docenten			Bachelor	Master	PhD.	
▪ Voltijd/deeltijd (aantal docenten in vaste dienst)			43	70	3 (2 bereiden een promotietraject voor)	
docent-student ratio ⁵						
▪ voltijd/deeltijd				1:28		
contacturen (aantal) (=gemiddeld aantal lesuren van 45 minuten per onderwijsweek)			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ voltijd				20	16	12
▪ deeltijd				9	8	9 ⁶
▪ deeltijd						5

¹ Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012.

² Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

³ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar

⁶ Dit betreft een gemiddelde. In het tweede semester volgende de studenten keuzeonderwijspakketten. Afhankelijk van of de student een pakket kiest dat in de regel aan voltijdstudenten wordt aangeboden of niet, zijn dit meer of minder contacturen.

2. SAMENVATTING

De bacheloropleiding leidt leraren op voor het basisonderwijs. De opleiding is gevestigd op vijf locaties in de Randstad en biedt naast een voltijdprogramma, een vierjarig en een tweejarig verkort deeltijdprogramma; ook in de vorm van afstandsonderwijs: de Digipabo en de blended learning route.

De opleiding heeft de afgelopen vijf jaren gewerkt aan het synchroniseren van het bestaande Noord- en Zuidcurriculum tot één centraal curriculum voor pabo Inholland voor alle vijf de locaties, met daarbinnen ruimte voor regionale inkleuring.

De opleiding is door het Ministerie van OCW aangewezen als voorloper als het gaat om invulling van flexibele routes. Ongeveer de helft van de studenten volgt het programma in deeltijd.

Beoogde eindkwalificaties

De opleiding baseert zich op de landelijke competenties die onder begeleiding van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) zijn opgesteld en op de landelijke kennisbases. Met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld, zoals de Raad van Advies, de beroepenveldcommissies op elke locatie en de stagescholen heeft de opleiding regelmatig contact over de actuele eisen aan een startende leraar basisonderwijs.

De opleiding heeft de competenties uitgewerkt met een duidelijke eigen inkleuring door ze te koppelen aan actuele ontwikkelingen als opbrengstgericht werken, adaptief onderwijs en aan een onderzoekende houding.

Met de koppeling van de zogenoemde SBL-competenties aan vijf professionele beroepsrollen - uitvoerder van onderwijs, ontwerper van onderwijs, onderzoeker in de praktijk, teamlid en begeleider, lerende professional - zorgt de opleiding voor een meer geïntegreerd perspectief op het handelen van de leraar vanuit het beroepsprofiel. Met de expliciete focus op de rol van onderzoeker sluit de opleiding aan bij de eisen die de actuele beroepspraktijk stelt aan de (aankomende) leraar als reflectieve practitioner en als professional die goed onderwijs kan geven en een bijdrage kan leveren aan de schoolontwikkeling.

De internationale dimensie komt terug in de aandacht voor het ontwikkelen van crossculturele competenties en is terug te zien in de uitwerking van de interpersoonlijke en pedagogische competenties.

De sterke punten eigen inkleuring, geïntegreerde benadering, focus op de rol van onderzoeker en aandacht voor het ontwikkelen van crossculturele competenties in overweging nemend, komt het auditteam tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Programma

De opleiding heeft een heldere en adequate uitwerking van de competenties opgesteld met weten- en kunnendoelen op de niveaus beroepsgeschied, professionaliseringsbekwaam en startbekwaam. De competenties komen aan bod in drie leerlijnen: de vakinhoudelijke en vakdidactische lijn, de thema- en onderzoekslijn en de praktijk- en studieloopbaanlijn.

De opleiding speelt goed in op de verschillende instromers door een rijk programma-aanbod in opleidingsvarianten en -routes en gevarieerde werkvormen bij de drie leerlijnen en thema's. De opleiding zorgt er voor dat alle studenten hun competenties op een bij hen passende wijze kunnen ontwikkelen, en wel door het bieden van vierjarige voltijd- en deeltijdroutes, versnelde en verkorte routes met veel zelfstudie, afstandsonderwijs met weblectures en interactie tussen expert en student en studenten onderling via digitale media en blended learning routes met een combinatie van afstandslernen en leren op locatie. Van de (benodigde) duidelijkheid in de studiematerialen voor de Digipabo en de gevarieerde werkvormen zoals het gebruik van filmpjes en opnames van lessen kunnen de andere varianten en routes veel leren en profiteren.

De opleiding heeft de reeds vastgestelde kennisbases geïmplementeerd in het curriculum. Daar waar de kennisbasis nog niet is vastgesteld, gebruikt de opleiding eigen readers.

Over de specifieke leerlijn professionele geletterdheid en gecijferdheid is het auditteam zeer positief.

De studenten krijgen voldoende gelegenheid hun beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Dat de opleiding studenten zoveel mogelijk stage wil laten lopen op scholen waar zij een samenwerkingsverband mee heeft, acht het auditteam een goed streven.

De opleiding heeft met de Kenmerkende Beroepssituaties (KBS), de kijkwijzers en zeker met, digitale leeromgeving TMS (Teams maken scholen) mooie instrumenten in handen. Wel zou de opleiding het werkveld daar nog meer bij kunnen betrekken.

Het auditteam acht het evenals de opleiding van belang dat de opleiding verder werkt aan het versterken van de onderzoekslijn, o.a. door steeds meer studenten op te nemen in afstudeerkringen en expliciete aandacht voor reflectie op het theoretisch kader. Het gebruik van verplichte Engelstalige vakliteratuur verdient nog aandacht.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de kwaliteit van de instromende studenten en de aansluiting van de kwalificaties van de studenten op het programma. Het auditteam acht de initiatieven die de pabo heeft ontplooid met de studiekeuzecheck voor de voltijdvariant, de gesprekken vooraf met de potentiële kandidaten en de samenwerking met vooropleidingen en studie- en beroepsvoorlichting sterke elementen. Het zogenoemde '100 dagen programma' en de seminars voor de studenten van de Digipabo en de blended learning route dragen bij aan het binden en boeien van studenten en het verminderen van de uitval.

Met het remediërend aanbod als de zomercursus voor rekenen/wiskunde en taal en de extra lessen op de locatie Rotterdam, zorgt de opleiding voor het wegwerken van deficiënties.

De opleiding zorgt er voldoende voor dat het programma voor de verschillende opleidingsvarianten en –routes studeerbaar is. Het auditteam acht het van belang, dat de opleiding bij de geplande herinrichting van het curriculum ook kijkt naar de variatie in opdrachtvormen en zorgt voor afstemming daarover tussen de docenten van de verschillende vakken; mede met het oog op de opmerking van studenten, dat het veel en veel van hetzelfde is wat ze moeten doen.

Het auditteam is positief over het programma en beoordeelt de standaarden 2 en 6 als 'voldoende' en de standaarden 3, 4 en 5 als 'goed'. Aan standaard 7 is voldaan.

Personeel

De opleiding heeft haar personeelsbeleid duidelijk beschreven. De kwaliteitskaarten die de opleiding hanteert voor de pabo en de opleidingscholen brengen de gewenste expertise en het gewenste niveau duidelijk in beeld.

De docenten op de verschillende locaties beschikken met elkaar over voldoende (vak)inhoudelijke en organisatorische kwaliteiten om het onderwijs aan de studenten binnen de verschillende varianten en opleidingsroutes te kunnen verzorgen. Daar waar nodig volgen docenten training, scholing en intervisie.

Studenten zijn over het algemeen tevreden tot zeer tevreden over hun docenten, maar de grote bandbreedte tussen de docenten in vakdidactisch handelen behoeft aandacht: alle docenten van een pabo zouden bij uitstek het goede voorbeeld moeten geven.

Het auditteam is positief over het feit, dat de opleiding ervoor zorgt dat ook de schoolopleiders en praktijkbegeleiders in de opleidingsschool en Opleiden-in-de School-school trainingen volgen.

De opleiding zet voldoende docenten in en zorgt er door de verbetermaatregelen voor dat de grote werkdruk van de docenten kan verminderen. Over de bereikbaarheid van de docenten waren de studenten niet over de hele linie tevreden. Dit heeft de aandacht van de opleiding.

Het auditteam beoordeelt standaard 9 en 10 als 'voldoende' en standaard 8 als 'goed'.

Voorzieningen

Het auditteam beoordeelt de ruimtelijke en materiële voorzieningen als goed en wenst hier met name de goed werkende digitale leeromgeving 'het Leernetwerk' te noemen. In de goed geoutilleerde mediatheek kunnen studenten ook lesmethoden van basisscholen raadplegen. Er zijn ook voldoende voorzieningen aanwezig voor het verzorgen van digitaal onderwijs.

De opleiding zorgt er door de verschillende vormen van studiebegeleiding en informatievoorziening voor dat de studievoortgang optimaal verloopt. Studenten zijn met name tevreden tot zeer tevreden over de begeleiding door de slb'er op de pabo en de begeleiding door de praktijkopleider en schoolopleider op de opleidingsschool en de Opleiden in de School-school.

Ook over de informatie over de studie en de studievoortgang die digitaal op het Leernetwerk Educatie te vinden zijn, zijn alle betrokkenen tevreden tot zeer tevreden. Met het maken van het studiemateriaal heeft de opleiding ervoor gezorgd dat de informatie voor alle betrokkenen helder is. Alleen het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen en cijfers stemt nog niet altijd tot tevredenheid.

Het auditteam beoordeelt beide standaarden 11 en 12 als 'goed'.

Kwaliteitszorg

De opleiding evalueert regelmatig onder de verschillende geledingen de kwaliteit van de opleiding en doet daarmee wat ze behoort te doen. Het auditteam acht het wenselijk dat de opleiding nu snel de relatief lage streefnorm verhoogt.

De opleiding treft aantoonbaar verbetermaatregelen naar aanleiding van evaluatieonderzoeken, legt deze vast in een (locatiespecifieke) verbetermatrix, monitort in het locatieteam en in de werkplaats van de vakexpertgroep de uitvoering hiervan en stelt daar waar nodig bij. Daarmee zorgt de opleiding dat de PDCA-cyclus rond komt. Het auditteam trof mooie voorbeelden van verbetermaatregelen aan.

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding de verschillende geledingen aantoonbaar betreft bij de interne kwaliteitszorg. De opleiding staat duidelijk open voor verbeter suggesties die betrokkenen aandragen.

Het auditteam beoordeelt standaard 13 als 'voldoende' en standaard 14 en 15 als 'goed'.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft haar toetsstelsel goed op orde en zorgt voor een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze van toetsen en beoordelen. Sterke punten acht het auditteam o.a. de duidelijke toetscriteria, de beoordelingsmodellen voor elke toets, het werken met meer-ogen bij het toetsen en beoordelen en het scheiden van begeleiden en beoordelen. Een mooi voorbeeld van het meer-ogen principe trof het auditteam bij het opstellen van een nieuwe toets, die de toetsontwikkelaar altijd voorlegt aan de eigen vakgroep en vervolgens aan de toetscommissie. De (deel)examencommissie en de toetscommissie voeren hun werkzaamheden op een gedegen wijze uit.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de docenten intervisiebijeenkomsten houden over begeleiden en beoordelen van toetsen en eindwerken. Het voornemen hierbij voortaan ook de externe assessoren uit te nodigen, acht het auditteam belangrijk.

Het auditteam is op basis van de door hem beoordeelde eindwerken en naar aanleiding van hetgeen de vertegenwoordigers vanuit het werkveld en de alumni tijdens de audit naar voren brachten, van oordeel dat de afgestudeerden de opleiding met voldoende beroepskwaliteit verlaten. De afgestudeerde studenten van pabo Inholland gaan het veld in met voldoende onderzoeksvaardigheden om in de praktijk vanuit een positief kritische onderzoekende houding aan de slag te gaan.

Het auditteam heeft er vertrouwen in dat de reeds genomen en nog geplande verbetermaatregelen, zoals groen licht bij de formulering van de onderzoeksvragen en de relevantie voor de praktijk voor de start van het onderzoek, afstuderen in afstudeerkringen, aandacht voor reflectie op het theoretisch kader en meer tijd voor de begeleiding, ervoor zorgen dat de kwaliteit en het niveau van de afstudeeronderzoeken en verslagen verder verhoogd wordt.

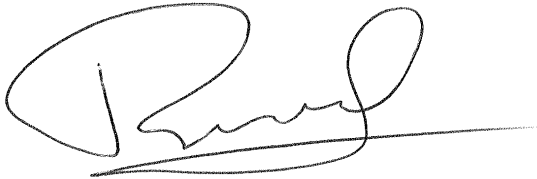
Omdat het auditteam het oordeel over het gerealiseerde niveau binnen deze standaard het zwaarst vindt wegen, komt het tot het eindoordeel 'voldoende' voor standaard 16.

Algemene conclusie:

De opleiding heeft sinds de vorige accreditatie hard gewerkt aan het neerzetten van een goed en gezamenlijk programma voor alle locaties, dat toegankelijk is voor een brede groep instromers met diverse vooropleidingen, ervaringen en achtergronden.

Het auditteam acht op grond van bovenstaande oordelen en gelet op de beslisregels van de NVAO, een overall oordeel 'voldoende' op zijn plaats.

Den Haag, 2 december 2014

drs. R.B. van der Herberg,
voorzitter

G.C. Versluis,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding voor Leraar tot basisonderwijs (pabo) van Inholland valt onder het Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing (OLL), waar ook de tweedegraadslerarenopleidingen, de theologische bacheloropleidingen Imam/Islamitisch Geestelijk Werker en Godsdienst/Pastoraal Werker, de masteropleiding Leren en Innoveren en de masteropleiding Educational Leadership onder vallen.

De opleiding van Inholland behoort landelijk gezien tot de drie pabo's met het grootste instroommarktaandeel. Deze positie wordt vooral bepaald door het aantal deeltijdstudenten.

De opleiding kent in 2013-2014 de volgende varianten en routes op de volgende vijf locaties waarin eerstejaars gestart zijn:

Locatie variant/ route	Alkmaar	Haarlem	Den Haag	Rotterdam	Dordrecht
Voltijd					
voltijd	x	x	x	x	x
Deeltijd					
4-jarige deeltijd	x	x			
4-jarige Digipabo			x		
4-jarige blended					x
2-jarige deeltijd		x	x		
2-jarige Digipabo			x		
2-jarige blended					x

De student van de verkorte 2-jarige routes moet bij aanvang al beschikken over een afgerond hbo- of wo-diploma. Hij⁷ kan, als hij nominaal studeert, de studie van 240 EC in 2 jaar afronden.

De student van de Digipabo route volgt het onderwijs op afstand. Dit is nadrukkelijk geen individuele route. De student werkt intensief samen met zijn studiegroep en ontvangt verschillende vormen van begeleiding op afstand via de digitale leeromgeving.

Met ingang van september 2013 startte de opleiding op de locatie Dordrecht een blended learning route, waarmee zij tegemoet komt aan de wens van bepaalde studenten om, naast het afstandsleren, ook de gelegenheid te krijgen op vaste momenten naar de opleiding te komen voor specifieke onderwijseenheden. De student van deze route volgt een deel van het onderwijs op afstand en krijgt hierbij net als de student van de Digipabo route begeleiding via de digitale leeromgeving. Twee dagen per onderwijsperiode komt hij naar de locatie Dordrecht voor het volgen van vaardigheidstrainingen.

De pabo van Inholland is door het Ministerie van OCW uitkozen als voorloper als het gaat om de invulling van flexibele routes, waarbij de nadruk ligt op de inzet van fasetoetsing en de toepassing van blended learning.

Naast de hierboven vermelde routes, wil de pabo graag een aanbod creëren voor meer getalenteerde potentiële (vwo-)studenten. De hiertoe ontwikkelde trajecten academische pabo in Den Haag en Haarlem bleken echter onvoldoende studenten te trekken. De pabo ontwikkelt nu als alternatief een 3-jarige route voor vwo'ers die per september 2015 zal starten.

⁷ Overall waar in dit rapport 'hij', 'zijn' of 'hem' is geschreven, kan ook 'zij' of 'haar' worden gelezen.

De opleiding heeft de afgelopen vijf jaren gewerkt aan het synchroniseren van het bestaande Noord- en Zuidcurriculum tot één curriculum voor pabo Inholland voor alle vijf de locaties. In 2012 heeft de opleiding een curriculumcommissie ingesteld waarin vertegenwoordigers vanuit alle vakexpertgroepen, coördinatoren studieloopbaanbegeleiding en praktijk en een docent in de rol van adviseur, zitting hebben.

De opleiding heeft de laatste jaren te maken gekregen met twee forse reorganisaties. In 2012 ging het om reductie van het Onderwijs Ondersteunend Personeel, in 2013 en 2014 om reductie van Onderwijs Ondersteunend Personeel en Onderwijzend Personeel. Deze laatste reorganisatie kwam voort uit het gedaalde aantal instromende studenten. Per januari 2014 zijn 27 docenten (14,8 fte) bovenformatief verklaard en per 1 mei zijn vijf medewerkers OOP van het domein OLL eveneens bovenformatief geworden.

De lectoraten eLearning, Geïntegreerd Pedagogisch Handelen, Ontwikkelingsgericht onderwijs, Taaldidactiek, Grootstedelijk Onderwijs- & jeugdbeleid en Onderwijs & Levensbeschouwing zijn per september 2014 opgegaan in de onderzoeksgroep Onderwijzen en leren in diversiteit. De onderzoeksgroep werkt aan kennisontwikkeling, valorisatie en professionalisering en levert een bijdrage aan het onderwijs op o.a. de pabo. De onderzoeksgroep heeft een viertal onderzoeksthema's vastgesteld.

De opleiding is als partner betrokken bij twee gesubsidieerde Opleidingsscholen: SCO Delft/PCPO Westland (locatie Den Haag) en Kind en Onderwijs (locatie Rotterdam). Daarnaast hebben alle locaties samenwerkingsovereenkomsten met schoolbesturen in het kader van 'Opleiden in de School' (OidS).

Ontwikkelingen sinds de vorige accreditatie 2008:

Sinds de vorige accreditatie heeft de opleiding o.a. gewerkt aan de volgende (aandachts)punten:

- de opleiding heeft de kennisbases geïmplementeerd, de daarbij behorende toetsing ingevoerd en gekeken naar de spreiding van de toetsen en de hoeveelheid en omvang van de opdrachten, mede met het oog op een betere spreiding van de studielast. Tijdschrijfonderzoek geeft informatie over de gerealiseerde studielast;
- de opleiding heeft een onderzoekslijn ontwikkeld om de kwaliteit van het afstudeeronderzoek te verhogen. Deze wordt nu geïmplementeerd;
- de opleiding besteedt veel aandacht aan het samen opleiden o.a. via deelname aan twee gesubsidieerde opleidingsscholen en (herbevestiging en stroomlijning van) samenwerkingsovereenkomsten met een groot aantal schoolbesturen;
- de opleiding besteedt veel aandacht aan aanbod aan verschillende doelgroepen. De opleiding heeft het programma van de verkorte deeltijd aangepast en fasetoetsing ingezet. Op de locatie Dordrecht is een pilot blended learning gestart;
- de opleiding heeft de eisen aan het personeel vertaald in een kwaliteitskaart;
- de hogeschool heeft gewerkt aan het opbouwen van een integrale bibliotheekcollectie die deels fysiek, deel digitaal te raadplegen is. De opleiding houdt deze collectie, waarin tevens lesmethoden zijn opgenomen van basisscholen, op elke locatie up-to-date;
- het door de opleiding ingerichte digitale platform Leernetwerk Educatie voor alle informatie aan en communicatie met studenten en werkveld, is doorontwikkeld;
- in 2012-2013 is de opleiding gestart met het gebruiken van een verbetermatrix op locatieniveau om de voortgang van de genomen verbetermaatregelen te monitoren. Evaluatieresultaten plaatst de opleiding met ingang van 2013-2014 op het Onderwijsplein in de digitale omgeving;
- de opleiding heeft haar toetsbeleid aangepast. Zij zorgt voor een strikte scheiding van begeleiden en beoordelen van afstudeerders en voor een assessorentraining van interne en externe (werkveld) assessoren.

In onderstaande rapportage beschrijft het auditteam onder standaard 2, 6, 8, 11, 12, 14 en 16 zijn bevindingen met betrekking tot de hierboven beschreven punten. Daar waar van toepassing geeft het auditteam een aparte beschrijving van zijn bevindingen met betrekking tot de verschillende varianten en routes. Voor de beoordeling van de kwaliteit van de afstandsroutes – de Digipabo en de blended learning route – was het auditteam uitgebreid met een auditor met specifieke expertise op dit terrein.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding tot leraar basisonderwijs (de pabo) van Inholland de landelijk vastgestelde en in Algemene Maatregel van Bestuur bij Wet op de beroepen in het hoger onderwijs (Wet BIO) vastgelegde competenties hanteert, die onder begeleiding van de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) tot stand zijn gekomen.

De zeven zogenoemde SBL-competenties betreffen: interpersoonlijk competent, pedagogisch competent, vakinhoudelijk en didactisch competent, organisatorisch competent, competent in het samenwerken met collega's, competent in het samenwerken met de omgeving en competent in zelfreflectie en zelfsturing.

De opleiding heeft deze competenties nader uitgewerkt in drie niveaus van beheersing, uitgedrukt in de vorm van taakomschrijvingen en indicatoren bij elk niveau. (Zie verder onder standaard 3.)

De opleiding heeft de zeven SBL-competenties vervolgens gekoppeld aan vijf professionele beroepsrollen, waardoor zij zorgt voor een meer geïntegreerd perspectief op het handelen van de leraar vanuit het beroepsprofiel:

- uitvoerder van onderwijs;
- ontwerper van onderwijs;
- onderzoeker in de praktijk;
- teamlid en begeleider;
- lerende professional.

Zo zijn de rollen van uitvoerder en ontwerper met name zichtbaar als de leraar werkt met de leerlingen en de groep en zijn dus gekoppeld aan interpersoonlijk, pedagogisch, vakinhoudelijk en didactisch en organisatorisch competent en competent in het samenwerken met collega's. De rollen van teamlid en lerende professional komen vooral tot uitdrukking als de leraar samenwerkt met collega's en bijdraagt aan de ontwikkeling van de school en zijn dus gekoppeld aan interpersoonlijk competent, competent in het samenwerken en competent in zelfreflectie en zelfsturing.

De rol van onderzoeker in de praktijk vormt een schakelfunctie, want reflectie en het participeren in het praktijkgericht onderzoek zijn belangrijke voorwaarden voor zowel het verzorgen van goed onderwijs als het bijdragen aan de eigen en de schoolontwikkeling.

De opleiding heeft deze vijf rollen uitgewerkt op startbekwaamheidsniveau en vertaald naar beschrijvingen voor de verschillende fasen van de opleiding: beroepsgeschikt (propedeuse), professionaliseringsbekwaam (halverwege jaar 3) en startbekwaam. (Zie verder onder standaard 3.)

Tevens heeft de opleiding de uitwerking van de rollen en competenties gekoppeld aan de vijf Dublin Descriptoren, waarmee zij aantoont dat het bachelorniveau is geborgd.

Kennisbasis

Naast de SBL-competenties als leidraad, hanteert de opleiding voor haar onderwijs de kennisbasis van de leraar, die landelijk is vastgelegd in 16 verschillende kennisbasisdocumenten en de doelstellingen die hierin staan beschreven. De kennisbases gaan over generieke pedagogische en didactische kennis en vaardigheden en over vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en vaardigheden. (Zie verder standaard 2.)

Profilering en eigen inkleuring

De opleiding heeft de SBL-competenties samen met het eigen werkveld en curatoria (nu Raad van Advies) vertaald naar een eigen opleidingsprofiel. Dit heeft zij vastgelegd in een helder visiedocument 'Visie en Verantwoording'.

De opleiding zorgt er aantoonbaar voor dat zij steeds aansluit bij de actuele eisen van de beroepspraktijk. Daarom heeft zij het visiedocument in 2012 en 2013 geactualiseerd op basis van de laatste ontwikkelingen op het gebied van onderwijs en leren.

De opleiding acht het van belang dat de afgestudeerde van Inholland herkenbaar is als iemand die opbrengstgericht kan werken, adaptief onderwijs kan bieden, een goed ontwikkelde onderzoekende houding heeft, weet vanuit welke waarden hij werkt en op een zinvolle manier invulling kan geven aan burgerschap.

Het auditteam acht dit kenmerken die aansluiten bij de actuele behoeften en wensen vanuit de beroepspraktijk. Tijdens de audit heeft het auditteam deze kenmerken terug gezien in het studiemateriaal en ook terug gehoord in de gesprekken met docenten en studenten.

Onderzoek

Zoals al hierboven is beschreven is één van de vijf beroepsrollen die de student moet ontwikkelen, de rol van de onderzoeker in de praktijk. Ook noemt de opleiding als een van de profielkenmerken van de afgestudeerde bij Inholland, het hebben van een goed ontwikkelde onderzoekende houding.

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding met deze expliciete focus zorgt dat zij aansluit bij de eisen die de actuele beroepspraktijk stelt aan de (aankomende) leraar als reflective practitioner en verzorger van goed onderwijs en aan het leveren van een bijdrage aan schoolontwikkeling.

Internationale dimensie

Hogeschool Inholland heeft in haar missie beschreven dat al haar opleidingen aandacht besteden aan het ontwikkelen van crossculturele competenties. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de pabo deze competenties in de uitwerking vooral heeft verbonden met de interpersoonlijke en pedagogische competenties, waarin de student leert om te gaan met de grote diversiteit in de klas en waarin hij de leerlingen begeleidt bij het ontwikkelen van begrip en verdraagzaamheid. De opleiding verwacht van de student dat hij een professioneel bewustzijn ontwikkelt van en een professionele interesse heeft in andere culturen en landen en dat hij reflecteert op de eigen socialisatie, normen en waarden. (Zie verder onder standaard 2.)

Afstemming met het werkveld en vakgenoten

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding regelmatig overleg voert met vakgenoten en vertegenwoordigers vanuit het werkveld over de competenties en de opzet en inhoud van het curriculum.

Vakgenoten worden geraadpleegd in o.a. het Landelijke Overleg Lerarenopleidingen Basisonderwijs (LOBO), in de verschillende landelijke netwerken rondom de kennisbasis en kennistoetsing, de netwerken rondom de vakgebieden en op diverse (vakspecifieke en generieke) onderwijsconferenties.

Vertegenwoordigers vanuit het werkveld spreekt de opleiding o.a. in de beroepenveldcommissies, in de Raad van Advies en in de verschillende overleggen met de stagescholen/opleidingsscholen.

Met de Raad van Advies, die in 2014 is opgericht, spreekt de opleiding o.a. over trends die van invloed kunnen zijn op het opleidingstraject. In deze raad hebben vooral bestuurders en (bovenschoolse)directeuren van basisscholen zitting.

Met de beroepenveldcommissies die per locatie zijn ingericht, bespreken de betrokkenen van de betreffende locatie o.a. de lokale inkleuring van de opleiding.

Met de vertegenwoordigers van de stagescholen/opleidingscholen spreekt de opleiding o.a. in de stuurgroepen en de regiegroepen over de opleidingschool. Met de begeleiders/opleiders stemt de opleiding af over wensen vanuit de praktijk en actuele ontwikkelingen die relevant zijn voor de ontwikkeling van competenties.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding baseert zich op de landelijke SBL-competenties en geeft deze in de uitwerking een duidelijke eigen inkleuring. Deze inkleuring heeft de opleiding gekoppeld aan actuele ontwikkelingen als opbrengstgericht werken, adaptief onderwijs en aan het hebben van een onderzoekende houding. Daarnaast hanteert de opleiding de landelijke kennisbases als leidraad.

Met de koppeling van de competenties aan vijf professionele beroepsrollen, zorgt de opleiding voor een meer geïntegreerd perspectief op het handelen van de leraar vanuit het beroepsprofiel. Met de expliciete focus op de rol van onderzoeker, sluit de opleiding aan bij de eisen vanuit de beroepspraktijk.

De internationale dimensie komt terug in de aandacht voor het ontwikkelen van crossculturele competenties en is terug te zien in de uitwerking van de interpersoonlijke en pedagogische competenties.

De sterke punten eigen inkleuring, geïntegreerde benadering, focus op de rol van onderzoeker en aandacht voor het ontwikkelen van crossculturele competenties in overweging nemend, komt het auditteam tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Programma

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Toelichting NVAO: Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het beroepenveld en het vakgebied.

Bevindingen

Verband met ontwikkelingen in het vakgebied

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding er voor zorgt dat de studenten de verschillende kennisbases verwerven. De opleiding biedt de volgende vakken aan: Nederlands, rekenen/wiskunde, pedagogiek, wereldoriëntatie (aardrijkskunde, natuuronderwijs, techniek en geschiedenis), kunst (muziek, beeldende vorming, drama en dans), Engels, levensbeschouwelijke vorming, bewegingsonderwijs, schrijven en logopedie.

Taal, reken/wiskunde en Engels

De opleiding heeft met ingang van 2011-2012 een vakspecifieke vaardighedenlijn ingevoerd voor professionele geletterdheid, professionele gecijferdheid en voor eigen vaardigheden Engels vanaf het eerste studiejaar. Het auditteam heeft kennisgenomen van de invulling van deze leerlijnen en acht deze zeer adequaat.

Bij geletterdheid werkt de opleiding aan de mondelinge en schriftelijke beheersing van het Nederlands op het professionele niveau dat van een startende leerkracht in het basisonderwijs wordt verwacht. De opleiding beoordeelt de verslagen van studenten van het eerstejaars nog op niveau 3F, maar vanaf jaar 3 eist de opleiding niveau 4F.

De opleiding heeft de eigen vaardigheid Engels (spelling, grammatica en spreek- en leesvaardigheid) als een trainingslijn opgenomen in studiejaar 1 en 2. Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding nog meer Engelstalige literatuur mag gebruiken, zodat studenten hun Engelse taalvaardigheid kunnen oefenen en tevens bekend kunnen raken met internationaal onderwijsjargon. Met ingang van 2014-2015 eist de opleiding, dat studenten bij hun afstudeeronderzoek twee anderstalige bronnen raadplegen.

Overige vakken

Ook binnen de overige vakken krijgen de studenten specifieke kennis en vaardigheden aangeboden. De vakliteratuur omvat de kennisbasis zoals vastgelegd door 10voordeleraar⁸. Daar waar nog geen kennisbasis is vastgelegd, maakt de opleiding gebruik van readers. Ook vaardigheden als kaartlezen bij aardrijkskunde, bronnenonderzoek bij geschiedenis, plantendeterminatie bij natuur& techniek staan op het programma. De student legt zijn eigen kennis en vaardigheden op het gebied van muziek, beeldende vormen, dans en drama vast in zijn portfolio kunst.

De opleiding heeft een start gemaakt met het ontwikkelen van een leerlijn ICT, waarin de studenten leerwerktaken krijgen die te maken hebben met de toepassing van ICT. Daarnaast biedt de opleiding twee keuzepakketten: één die vooral is gericht op de didactische inzet van ICT en één gericht op media-educatie. Op de locatie Haarlem startte in september 2013 een iPad-klas.

⁸ <http://10voordeleraar.nl/kennisbases/pabo>

Belangrijk aspect hierbij is dat docenten de studenten ook voorleven hoe zij ICT kunnen inzetten: 'teach what you preach'. Omdat dit een ontwikkelpunt is van docenten, studenten hierover nog niet altijd tevreden zijn, staan er op studiedagen regelmatig ICT-gerelateerde onderwerpen op de agenda. (Zie standaard 9.)

Verband met ontwikkelingen in het beroepenveld

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding zeer beroepsgericht is opgezet. Algemene pedagogische en onderwijskundige beroepsvaardigheden oefent de student voornamelijk in trainingen en in de praktijk. Het gaat hierbij om lesvoorbereiding, gebruik van ICT in de lessen, werken met verschillende instructiemodellen en werkvormen, communicatie, klassenmanagement et cetera.

Stages

Vanaf het eerste studiejaar loopt de student stage in de basisschool. Het aantal stagedagen neemt in de loop van de studie toe en de opdrachten die de studenten uitvoeren worden steeds complexer. In het laatste half jaar lopen de studenten gedurende een aantal weken achtereen een (LIO-)stage waarbij ze (zoveel mogelijk) zelfstandig voor de groep staan.

De opleiding kent nu nog drie soorten stagescholen: de gesubsidieerde opleidingschool (SCO Delft/PCPO Westland) voor de locatie Den Haag en Kind en Onderwijs voor de locatie Rotterdam), de zogenoemde Opleiden in de School (OidS)-school en de 'gewone' stageschool. De opleiding tracht studenten zoveel mogelijk stage te laten lopen op scholen waar zij een samenwerkingsverband mee heeft; dus op de opleidingschool of de OidS-school. Op deze scholen is men goed op de hoogte van wat de opleiding van de studenten verwacht. Daar zijn ook getrainde opleiders aanwezig, die de studenten begeleiden bij het uitvoeren van de opdrachten en ondersteunen bij hun competentieontwikkeling. Vaak betrekken deze scholen studenten ook bij naschoolse activiteiten van het team, zoals vergaderingen, ouderavonden en studiebijeenkomsten.

Digitaal Leernetwerk

De opleiding heeft op haar digitale Leernetwerk Educatie een Onderwijsplein, een Praktijkplein en een omgeving met Kenmerkende Beroepssituaties (KBS) ingericht met alle relevante informatie over het curriculum en de stage. De KBS-omgeving met 25 beroepstaken is voorzien van casuïstiek en verschillende complexiteitsfactoren binnen verschillende onderwijssituaties. Dit acht het auditteam een mooi instrument, dat de student kan raadplegen en gebruiken bij het uitvoeren van de beroepstaak/de eigen les.

De opleiding heeft bij de KBS'en kijkwijzers gemaakt, die de student - eventueel samen met zijn praktijkopleider/mentor - kan aanpassen aan zijn persoonlijke ontwikkelingsdoelen. De opleiding is voornemens het werkveld meer te betrekken bij het verzamelen van casuïstiek rond de KBS'en.

Een ander mooi voorbeeld van de beroepsgerichtheid van het curriculum, is volgens het auditteam het werken met de interactieve, digitale leeromgeving 'Teams maken scholen' (TMS). Gedurende tien weken moeten studenten als groep (team) iedere dag reageren op incidenten op een virtuele basisschool. Studenten ervaren hierbij wat het betekent als team verantwoordelijkheid te dragen voor het functioneren van de school als geheel en zij leren als team op professionele wijze het beste resultaat voor de school, belanghebbenden en direct betrokkenen te bewerkstelligen. De studenten kunnen hierbij vanuit verschillende rollen werken, bijvoorbeeld als directeur, Intern Begeleider (IB'er) of groepsleerkracht. Voorbeelden van incidenten zijn het klimaat in de school, een leerling met gedragsproblemen. TMS is in de ogen van het auditteam een parel die de opleiding moet koesteren. TMS zou nog een belangrijker plek mogen innemen in de 'stage' en de pabo zou het idee kunnen delen met andere pabo's. De studenten die het auditteam sprak, waren zeer enthousiast over TMS.

Onderzoek

Zoals al onder standaard 1 is beschreven speelt het ontwikkelen van een onderzoekende houding en onderzoek een belangrijke rol binnen de opleiding. De opleiding heeft daarvoor in samenwerking met de lectoren van het domein een thema- en onderzoekslijn ontwikkeld. Deze lijn start in de thema's van jaar 1 en 2, gaat verder in jaar 3 in het keuzeonderwijs en mondt in jaar 4 uit in een afstudeeronderzoek. Zo doet de student in het eerste studiejaar bijvoorbeeld onderzoek naar het begrip pedagogisch handelen, hoe dat praktisch vormgegeven kan worden en hoe dit concreet gebeurt in de eigen praktijk van de basisschool. In het tweede studiejaar onderzoekt de student de verschillen tussen kinderen in sekse, ontwikkeling, cultuur (waaronder etnische en levensbeschouwelijke) en sociaal-economische achtergrond en bekijkt hij in hoeverre het beleid van de school afgestemd is op het omgaan met verschillen. In jaar 3 is het onderzoeksthema adaptief onderwijs. De studenten sluiten de studie af met een afstudeeronderzoek dat zij uitvoeren in overleg met de basisschool waar zij op dat moment stage lopen. (Zie daarover standaard 16.)

Studenten leren bronnenonderzoek te doen voor de theoretische verkenning en verdieping in het kader van hun onderzoek.

De studenten die in 2013-2014 afstudeerden, hebben als eersten de hele onderzoekslijn doorlopen. Tijdens de audit was het doen van (afstudeer)onderzoek een belangrijk gespreksonderwerp. De opleiding – o.a. lectoren en kenniskring - meldde dat ze de onderzoekslijn nog verder wil verstevigen door steeds meer studenten op te nemen in afstudeerkringen, waar zij onder leiding van een ervaren onderzoeker werken en resultaten met de groep/kring bespreken. Ook zal in het herziene curriculum in de onderzoekslijn expliciet aandacht komen voor reflectie op het theoretisch kader en zullen de blokken in de thema- en onderzoekslijn van het tweede studiejaar worden vergroot. (Zie ook standaard 16.)

Naast het uitvoeren van de thema-onderzoeken, vraagt de opleiding van de studenten voortdurend kritisch te reflecteren op het eigen functioneren, gemaakte keuzes te verantwoorden en verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen leerproces.

Betrokkenheid werkveld

De opleiding heeft per locatie een beroepenveldcommissie. Zo besteedt de locatie Rotterdam in overleg met het werkveld extra aandacht aan de mbo-instroom en de beheersing van het Nederlands, werkt de locatie Haarlem nauw samen met een schoolbestuur aan het thema 'openbare identiteit en kwaliteit' waaruit mogelijk een minor 'Openbare identiteit' zal voortkomen en werkt de locatie Alkmaar samen met een schoolbestuur aan het thema 'Begrijpend lezen en opbrengstgericht werken'.

Wensen die leven, zoals meer aandacht voor gesprekken voeren met hoogopgeleide ouders, legt het werkveld in deze vergaderingen aan de opleiding voor.

Met de recent opgerichte Raad van Advies heeft de opleiding in mei 2014 voor het eerst vergaderd over de meer strategische onderwerpen zoals (inter)nationale en randstedelijke trends die van invloed kunnen zijn op (het aanbod van) de pabo, het benodigde professionaliseringsaanbod en onderzoeksthema's.

Het auditteam beveelt de opleiding aan op curriculumgebied meer inbreng toe te laten vanuit de scholen zelf; een wens die het auditteam ook vernam in de gesprekken met vertegenwoordigers vanuit het werkveld.

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding besteedt voldoende aandacht aan de verwerving van de kennisbases. Over de specifieke leerlijn professionele geletterdheid en gecijferdheid is het auditteam zeer positief. Het gebruik van verplichte Engelstalige vakliteratuur verdient echter nog aandacht.

De studenten krijgen voldoende gelegenheid hun kennis en beroepsvaardigheden te ontwikkelen. Dat de opleiding studenten zoveel mogelijk stage wil laten lopen op die scholen waar zij een samenwerkingsverband mee heeft, acht het auditteam een goed streven.

De opleiding heeft met de KBS'en, de kijkwijzers en zeker met TMS mooie instrumenten in handen. Wel zou de opleiding het werkveld daar nog meer bij kunnen betrekken.

Met het ontwikkelen van de onderzoekende houding bij studenten is de opleiding aantoonbaar bezig, o.a. door het versterken van deze onderzoekslijn.

Omdat het auditteam met name dit laatste onderdeel zwaar vindt wegen binnen deze standaard, komt het ondanks het feit dat er ook sterkere punten genoemd zijn met betrekking tot ontwikkeling van kennis en beroepsvaardigheden, tot een oordeel 'voldoende' voor deze standaard.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt de studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Studenten volgen een samenhangend studieprogramma.

Bevindingen

De opleiding heeft de zeven SBL-competenties nader uitgewerkt in drie niveaus van beheersing, uitgedrukt in de vorm van taakomschrijvingen en indicatoren bij elk van de drie niveaus: beroepsgeschikt, professionaliseringsbekwaam en startbekwaam.

Deze indicatoren heeft de opleiding vervolgens uitgesplitst in 'weten en kunnen' doelen en vastgelegd in de studiewijzers.

Een voorbeeld hiervan:

Uitvoerder van onderwijs - niveau startbekwaam	
weten	kunnen
1. Kennis over sociaal-emotionele en morele ontwikkelingsverloop van kinderen en over problemen die zich in die ontwikkeling kunnen voordoen. 2. Kennis van proces van zingeving, waardenontwikkeling, burgerschapsvorming en identiteitsvorming, en culturele bepaaldheid daarvan. 3. Praktische kennis over de aanpak van problemen bij ontwikkeling en leren. et cetera	a. Signaleert problemen in de sociaalemotionele en morele ontwikkelingsverloop en kan hiermee om gaan. b. Communiqueert effectief, beheerst de nodige gespreksvaardigheden en ondersteunt groepsprocessen. c. Stemt zijn gedrag af op de culturele achtergrond, leeftijd en het gedrag van leerlingen en verantwoordt dit. d. Heeft een planmatige manier in omgaan met leerlingen met gedragsproblemen of problemen met werkhouding, voert dat uit en evalueert het resultaat. et cetera

Het auditteam is van oordeel, dat de opleiding hiermee een voor alle betrokkenen heldere en adequate uitwerking van de competenties heeft opgesteld.

Alle competenties komen in drie leerlijnen aan bod: i) de vakinhoudelijke- en vakdidactische leerlijn, ii) de thema- en onderzoekslijn en iii) de praktijk- en studieloopbaanlijn.

De studenten ontwikkelen hun competenties in een cyclisch proces van verdieping en verbreding, waarin zij een steeds hoger niveau bereiken.

De opleiding biedt de studenten realistische beroepstaken zodat zij hun competenties gekoppeld aan de vijf rollen kunnen ontwikkelen. Dit gebeurt grotendeels in de praktijk.

De opleiding heeft daartoe 25 Kritische Beroepstaken geformuleerd, die de studenten moeten uitvoeren. Aan de hand van duidelijke kijkwijzers moet de student eigen doelen formuleren voor het uitvoeren van de beroepstaken op basis van zijn Persoonlijk Ontwikkelingsplan. Dit doet hij in samenspraak met zijn studieloopbaanbegeleider en zijn praktijkopleider.

De opleiding zorgt voor een betekenisvolle samenhang door thema's in meerdere leerlijnen terug te laten komen. Een voorbeeld hiervan is het thema Adaptief onderwijs, waarbij de student in de thema- en onderzoekslijn onderzoek doet naar adaptief onderwijs in de eigen school. De opleiding sluit hierop aan door in de vakinhoudelijke- en vakdidactische leerlijn theoretische verdieping aan te bieden op het omgaan met verschillen. In de praktijklijn toont de student aan dat hij in zijn eigen stagegroep kan differentiëren.

De opleiding programmeert sommige modulen bewust na elkaar, zodat de student bijvoorbeeld eerst de module 'NT2 specialist' kan volgen en vervolgens de module 'Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), het jonge kind in bewaamde handen'.

De opleiding biedt verschillende varianten en routes aan en speelt daarmee goed in op de verschillen in o.a. vooropleiding, niveau en (levens) ervaring van de verschillende instromende studenten. Alle studenten volgen in principe hetzelfde curriculum, maar het tempo waarmee zij door de stof gaan, verschilt. De deeltijdstudenten hadden nog wel een aanmerking op de aanspreektoon i.c. het teveel bij de hand nemen in de studiewijzers. De opleiding gaat in haar teksten erg uit van studenten die net van het havo komen. Het auditteam beveelt de opleiding aan hier nog eens naar te kijken.

Uit de tevredenheidsonderzoeken en de gesprekken tijdens de audit is voorts gebleken dat zowel de voltijd- als de deeltijdstudenten tevreden zijn over de inhoud van het programma, de samenhang en de aansluiting op de actuele ontwikkelingen.

Internationale dimensie

Zoals al onder standaard 1 is beschreven, beoogt de opleiding dat studenten crossculturele competenties kunnen ontwikkelen. In de didactieklassen besteden de docenten aandacht aan de mogelijkheden diversiteit in de klas productief in te zetten. In casuïstiek en via opdrachten brengen zij multiculturele aspecten in. Voorbeelden van modules waarbij dit aan de orde komt zijn de thema's 'Verschillen in de klas', 'Waardevol onderwijs', 'Pedagogisch handelen' en 'NT2'. Daarnaast volgen de docenten internationale ontwikkelingen in de beroepspraktijk en brengen deze waar van toepassing in in de eigen lessen.

Bij Study Abroad studeren studenten bij een gecontracteerde partnerinstituut – universiteit of hogeschool. Binnen de minor Global Education, de buitenland versie, zit ook een deel praktijk. Via het keuzeonderwijspakket Onderwijsexpeditie lopen studenten twee weken (verkorte versie) of drie maanden (de lange versie) stage in het buitenland.

In totaal hebben in het afgelopen jaar tien studenten een buitenlandstage gevolgd. Vier studenten hebben gestudeerd in het buitenland. Vijftien studenten van de Digipabo wonen, werken en lopen dus ook stage in het buitenland.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding heeft een voor alle betrokkenen heldere en adequate uitwerking van de competenties opgesteld met weten- en kunnendoelen op drie niveaus, die in drie verschillende leerlijnen aantoonbaar aan bod komen.

De opleiding zorgt ook voor de gewenste samenhang in het programma en speelt goed in op de verschillende instromers door een rijk programma-aanbod in opleidingsvarianten en -routes. Door het programma te volgen, kunnen alle studenten de beoogde competenties, inclusief de crossculturele, ontwikkelen.

De sterke punten (heldere uitwerking van de competenties, samenhangend programma en rijk programma-aanbod in varianten en routes) in overweging nemend, komt het panel tot zijn oordeel 'goed'.

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Toelichting NVAO: Het didactisch concept is in lijn met de beoogde eindkwalificaties en de werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Bevindingen

De opleiding is in de opzet van haar programma uitgegaan van het principe van het sociaal constructivisme. Zoals al onder standaard 3 is beschreven, richt de opleiding zich zowel op weten (= kennis) als op kunnen (= vaardigheid)-doelen. De realistische beroepstaken – de KBS'en die de opleiding heeft opgesteld - vragen van de studenten een geïntegreerde inzet van de competenties. Daarbij gaat de opleiding uit van een cyclische proces van verdieping en verbreding waarin de student een steeds hoger niveau bereikt. Het handelen in de praktijk – in de stageschool - is de toetssteen.

Het auditteam is van oordeel, dat de diverse werkvormen die de opleiding gebruikt, goed aansluiten bij de leerlijnen en de thema's.

Zo leren de studenten in de vakinhoudelijke en vakdidactische leerlijn nieuwe concepten herkennen of toepassen. De opleiding maakt hierbij gebruik van introductiecolleges/ weblectures, werkcolleges, trainingen. Studenten verwerven kennis door zelfstudie en in interactie met de docent. De grote bandbreedte tussen de docenten in eigen vakdidactisch handelen vraagt nog aandacht. (Zie daarover standaard 10.)

In de praktijklijn komen vraagstukken uit de alledaagse praktijk aan bod en oefenen de studenten beroepsvaardigheden door middel van trainingen, de KBS'en en leerwerktaken en coaching on the job. Studenten reflecteren op hun handelen met het oog op verbetering. In de thema- en onderzoeklijn leren studenten beroepsspecifieke (probleem)situaties op te lossen. De opleiding maakt hierbij gebruik van colleges, discussiefora en onderzoeksateliers. Studenten leren oplossingsgericht te werken, onderzoekend en ontdekkend te leren in interactie met experts en peers.

De opleiding zorgt er door haar gevarieerde aanbod van leerroutes ook goed voor dat verschillende type studenten het programma kunnen volgen. Door versnelde routes met bijvoorbeeld veel zelfstudie, afstandsonderwijs met weblectures en interactie tussen expert en student en studenten onderling via digitale media, door blended learning routes met een combinatie van afstandsleren en leren op locatie, zorgt de opleiding dat alle studenten hun competenties op een bij hen passende wijze kunnen ontwikkelen.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding heeft het programma voor de verschillende varianten, routes op een dusdanige wijze vormgegeven, dat alle studenten hun competenties en de weten- en kunnendoelen op een steeds hoger niveau kunnen ontwikkelen. De verschillende werkvormen zijn passend bij de drie leerlijnen en thema's.

Een oordeel 'goed' voor deze standaard is hier op zijn plaats.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde eindkwalificaties.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding naast de wettelijke toegangseisen ook aanvullende intakemaatregelen treft en acht dit een sterk punt van deze pabo. Hiermee laat de opleiding zien dat zij naast de landelijke toets rekenen/wiskunde (Wiscat) en taal extra aandacht besteedt aan de kwaliteit van de instromende student.

Voltijd

Met ingang van mei 2014 heeft de opleiding veel geïnvesteerd in een zogenoemde studiekeuzecheck. De opleiding is gestart met de studenten die zich hadden aangemeld voor de voltijdvariant. In de vorm van een 'warm-welkom'-scenario om te boeien, te binden en te wegen woonden de studenten een les of een workshop of een presentatie van een vertegenwoordiger uit het werkveld bij op de pabo. Elke locatie richt dat naar eigen inzicht in. Daarnaast moeten de studenten een motivatiebrief schrijven aan de hand van twee cases. Tevens leggen zij de landelijke taal en Wiscat-toets af.

Op basis hiervan volgen intensieve persoonlijke gesprekken met de studenten. Dit gebeurt veelal in groepjes, maar indien nodig ook individueel; bijvoorbeeld bij problemen met de taal- en/of rekenen/wiskundetoets.

Op basis van de studiekeuzecheck geeft de opleiding de student een (niet bindend) advies om wel of niet te starten met de pabo. De opleiding hoopt op deze wijze ook de juiste studenten aan te trekken en uitval en het switchen van studie te beperken.

De opleiding monitort in het studiejaar 2014-2015 of de studiekeuzecheck een voorspellende waarde heeft gehad en of er aanpassingen nodig zijn bij de volgende intakeronde in mei 2015.

Vanwege de grote overgang van vooropleiding naar de pabo, heeft de opleiding in het vernieuwde curriculum voor de voltijdvariant een zogenoemd '100 dagen programma' opgezet. De opleiding werkt hierbij stevig aan binding en groepsgevoel, ten einde ook de uitval te verminderen. Daarvoor staan diverse ontspannings- en/of sportieve activiteiten gepland. Elke locatie vult dit programma met een eigen inkleuring in. Voor deze periode is ook het aantal uren studieloopbaanbegeleiding uitgebreid met extra aandacht voor studievaardigheden, studieplanning en het studeren aan een hbo-opleiding.

Op sommige locaties zet de opleiding tevens ouderejaars studenten in als coach/studiemaatje of kunnen studenten deelnemen aan een vrijwillige huiswerkklas. Dat is een sterk punt.

Deeltijd

Met de deeltijdstudenten heeft de opleiding nog geen studiekeuzecheck gehouden. Voor de vierjarige deeltijdroute wil de opleiding dat met ingang van mei 2015 wel gaan doen; mede in verband met de hoge uitval uit deze studieroute. De opleiding ontwikkelt een studiekeuzecheck, rekening houdend met de kenmerken van de doelgroep.

Zoals al in de inleiding beschreven stelt de opleiding als ingangseis aan de studenten die de verkorte tweejarige route willen volgen, dat zij beschikken over een hbo- of wo-diploma. Daarmee heeft de student aangetoond al over algemene professionele competenties op minimaal hbo-startbekwaamheidsniveau te beschikken.

Met de studenten van de Digipabo en de blended learning route en de tweejarige routes voert de opleiding altijd een intakegesprek. Met de studenten van de digitale routes gaat het dan ook over het beeld dat de student heeft van afstandsleren.

De Digipabo route start met een driedaags seminar om de studenten wegwijs te maken in het programma en de digitale leeromgeving en de studenten. De blended learning route start met een seminar van een dag.

Remediëring

Als het resultaat van de afgelegde taal en/of rekentoets onvoldoende is, krijgen de studenten de mogelijkheid een zomercursus te volgen voorafgaand aan de start van de studie. Dat gaat niet op voor de studenten die zich in augustus aanmelden en evenmin voor de februari-instroom van de deeltijd. Voor deze studenten zoekt de opleiding naar andere oplossingen.

Zoals al onder standaard 2 is beschreven heeft de opleiding in het curriculum een leerlijn professionele geletterdheid en gecijferdheid opgenomen, waarin veel aandacht is voor het verwerven van de benodigde kennis en vaardigheden op het gebied van taal en rekenen/wiskunde.

Studenten met een mbo-opleiding Onderwijsassistent op de locatie Rotterdam kunnen in de propedeuse daarnaast nog een dagdeel in de week extra lessen taal, rekenen of wereldoriëntatie volgen.

Samenwerking met vooropleidingen en studie- en beroepsvoorlichting

Naast alle hierboven vermelde activiteiten die de opleiding uitvoert, heeft zij regelmatig overleg met mbo-instellingen en scholen voor voortgezet onderwijs over de ingangseisen voor taal en rekenen en de opzet en inhoud van de opleiding.

Voor geïnteresseerde aankomende studenten organiseert de opleiding regelmatig meeloopdagen. Ook de opleidingsscholen in Rotterdam en SCO Delft/PCPO Westland zijn bij deze voorlichting betrokken.

Op de website van de pabo zijn studenten te zien, die hun verhaal vertellen. Belangstellende studenten kunnen met hen mailen. Daarnaast is er een voorlichtingsfilm over de opleiding te zien en staan er interviews met docenten en studenten gepubliceerd.

Het auditteam is van oordeel, dat deze activiteiten eveneens bijdragen aan de borging van een goede aansluiting.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding besteedt veel aandacht aan de kwaliteit van de instroom en de aansluiting van de studenten op het programma. Het auditteam acht de initiatieven die de pabo heeft ontplooid met de studiekeuzecheck voor de voltijdvariant, de gesprekken vooraf met de potentiële kandidaten en de samenwerking met vooropleidingen en studie- en beroepsvoorlichting sterke elementen. Ook het zogenoemde '100 dagen programma' en de seminars voor de studenten afstandsleren dragen bij aan het binden en boeien en het verminderen van de uitval. Met het remediërend aanbod als de zomercursus voor rekenen/wiskunde en taal en de extra lessen op de locatie Rotterdam, zorgt de opleiding adequaat voor het wegwerken van deficiënties. Het auditteam komt daarom tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Standaard 6: Het programma is studeerbaar.

Toelichting NVAO: Factoren die betrekking hebben op het programma en die de studievoortgang belemmeren, worden zoveel mogelijk weggenomen. Studenten met een functiebeperking krijgen bovendien op dit aspect extra studieloopbaanbegeleiding.

Bevindingen

De opleiding verdeelt de studiestof per studiejaar over vier periodes van tien weken met zeven collegeweken gevolgd door toetsweken.

De opleiding monitort de studievoortgang en wil via tijdschrijven en evaluaties beter zicht krijgen op het daadwerkelijk aantal bestede uren, omdat de studenten over de spreiding van de studielast nog steeds niet tevreden zijn. Tot nu toe lieten de uitkomsten zien, dat de bestede tijd de geprogrammeerde studielast over het algemeen niet overschreed. Wel bleek dat studenten meer tijd besteedden aan de voorbereiding van de praktijklessen. Daarnaast vermoedt de opleiding dat de druk ook wordt ervaren door de verhoogde BSA-eis naar 50 EC en de entree- en kennistoetsen.

De opleiding zet tevens een zogenoemde struikelvakkenmonitor in ten behoeve van de kwaliteitszorg binnen de vakgroepen. Daarmee stelt de vakgroep vast welk percentage studenten ook na herkansing een toets niet haalt. Desgewenst past de vakgroep in overleg met de toetscommissie de toets aan.

Het auditteam heeft geconstateerd dat studenten op de pabo nog vaak zeggen, dat het vooral veel en veel van hetzelfde is en niet expliciet heel moeilijk. Met de implementatie van de landelijke kennisbases heeft de opleiding er inmiddels voor gezorgd dat het theoretische deel van het curriculum verzaamd is.

Het gevoel dat het veel is, heeft naar de mening van het auditteam ook te maken met de grote hoeveelheid schriftelijke opdrachten.

De opleiding streeft naar meer variatie in het soort opdrachten. In de curriculumcommissie die de herinrichting van het curriculum vorm geeft, komen de gezamenlijke vakgroepen tot meer geïntegreerde opdrachten. Dat kan er naar het oordeel van het auditteam voor zorgen, dat studenten niet langer bij verschillende vakken vergelijkbare opdrachten moeten uitvoeren; een punt van kritiek van de studenten.

Met differentiatie in opdrachten sluit de opleiding naar het oordeel van het auditteam ook beter aan bij mannen die de pabo volgen. Die hebben, zo heeft het auditteam regelmatig gehoord, vaak minder affiniteit met verslagen schrijven.

Dat reflectie een belangrijk onderdeel van de opleiding blijft, acht het auditteam terecht met het oog op de ontwikkeling van de student tot een reflectieve practitioner en het verhogen van de effectiviteit van het eigen handelen.

De Digipabo biedt de opleiding een mooie kans meer te variëren in het behandelen van theorie en opdrachten, door gebruik te maken van filmpjes en opnames van lessen (flipping the classroom). Daarmee verdwijnt eveneens de 'overlast van het papier'.

Voltijd

De studenten die het auditteam sprak, meldden dat de studielast nog niet in ieder jaar evenwichtig is. Zo moeten zij bijvoorbeeld in de eerste helft van het derde studiejaar relatief veel opdrachten (zowel schriftelijke als in de praktijk) uitvoeren. In de tweede helft is het relatief veel rustiger. Dan volgen de studenten keuze-onderwijs (minoren). De beleefde studielast van de verschillende minoren verschilt wel.

De opleiding heeft inmiddels met de herinrichting van het curriculum geschoven met onderwijseenheden om de verdeling te verbeteren. Ook zijn er aanpassingen gedaan in de verdeling van de toetsmomenten.

Deeltijd

Voor alle studenten die in deeltijd studeren geldt dat de combinatie van studie-privé-werk pittig is. Voor de tweejarige route geldt nog explicieter dan voor de vierjarige route dat zij heel goed moeten plannen. Als ze dat doen, is de studie wel te doen, aldus de deeltijdstudenten die het auditteam sprak.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding ervoor zorgt dat de studenten die de Digipabo route volgen, eerst wegwijs worden gemaakt in de opzet, inhoud en organisatie van het afstandslerenprogramma. Deze route start daartoe met een driedaags seminar met verschillende workshops, ook voor bijvoorbeeld het bijspijkeren van eigen (creatieve) vaardigheden. Studenten zijn tevens altijd welkom bij thema-bijeenkomsten en hoorcolleges van andere varianten/ routes. De studenten die het auditteam sprak, hadden nog wel graag hulp gehad bij hun zoektocht door de beschikbare informatie. (Zie standaard 12.)

Gedurende de studie krijgt de student verschillende vormen van begeleiding op afstand in de digitale leeromgeving. De tutor volgt de studievoortgang nauwgezet. (Zie standaard 12.)

Daarnaast vervult de studiegroep van de student een belangrijke rol in het monitoren van de studievoortgang van elk van de leden van de groep. De studenten die het auditteam sprak waren hierover zeer te spreken. Ze hebben veel contact via whatsapp en Skype.

De Digipabo is nadrukkelijk geen individueel onderwijs. De opleiding eist dat studenten intensief samenwerken in een studiegroep. Het auditteam is het van harte eens met dit uitgangspunt.

Studenten die vertraging oplopen, koppelt de opleiding om deze reden altijd aan een opvolgend cohort.

De blended learning route start met een eendaags seminar. De studenten komen daarna twee dagen per onderwijsperiode naar de locatie Dordrecht.

De studenten die het auditteam sprak, meldden dat zij deze bijeenkomsten ook benutten voor onderlinge afstemming binnen de studiegroep en specifieke vragen aan de docenten.

Het is voor de studenten van de blended learning route die in september 2013 voor het eerst van start is gegaan, nog niet altijd helder hoe zij hun opdrachten moeten aanleveren: moet het bijvoorbeeld een presentatie zijn of een filmpje? Het auditteam acht het van belang, dat de opleiding hierover snel duidelijkheid schept.

Voor de tweejarige routes heeft de opleiding fasetoetsen opgesteld, die een aantal kleinere toetsen uit de vierjarige routes integreren en zijn opgenomen in een groter thematisch verband. Dat beperkt de studielast enigszins, daar studenten al aan het begin van de module weten wat zij aan het einde moeten inleveren voor deze toets. Zij kunnen hier stapsgewijs al aan werken. (Zie over de fasetoets standaard 16.)

Studenten met een functiebeperking

De opleiding heeft in het Onderwijs- en Examenreglement de mogelijkheid opgenomen aanpassingen van het opleidingsprogramma te maken en extra voorzieningen te treffen voor studenten met een functiebeperking. Dit is conform het beleid dat de hogeschool heeft opgesteld. Voorbeelden van voorzieningen zijn extra tijd voor een toets, aangepast tentamenmateriaal, spreiding van lessen en voorleessoftware. De examencommissie bepaalt de aanpassingen met betrekking tot de toetsen en de servicepunten op locatie houden informatie bij over studenten met een functiebeperking als het om toetsen gaat.

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding zorgt er voldoende voor dat het programma van de verschillende opleidingsvarianten en –routes studeerbaar is. Over het algemeen is de studielast evenwichtig gespreid. Daar waar nodig maakt de opleiding aanpassingen bij de herinrichting van het curriculum. Het auditteam acht het van belang, dat de opleiding daarbij ook werkt naar meer variatie in opdrachtvormen met daarbij een betere afstemming tussen de docenten van de verschillende vakken; dit ook met het oog op de nog steeds gehoorde opmerking van studenten, dat het vooral veel en veel van hetzelfde is, wat ze moeten doen. Het auditteam komt tot het oordeel 'voldoende' voor deze standaard, omdat het programma zondermeer studeerbaar is, ook al zijn er nog enkele verbeterpunten.

Standaard 7: De opleiding voldoet aan de wettelijke eis m.b.t. omvang en duur van het programma.

Toelichting NVAO: hbo bachelor: 240 ec's. / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

wo bachelor: (: in beginsel minimaal) 180 ec's / master: (in beginsel minimaal) 60 ec's

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd, dat het programma van alle varianten een omvang heeft van 240 EC. Studenten die de verkorte tweejarige route volgen, krijgen eveneens een programma van 240 EC aangeboden. De weten en kunnendoelen gelden onverkort voor deze route. Wel kunnen deze studenten vanwege hun vooropleiding en vaak al opgedane levens- en werkervaring, sneller door de stof heen. Zij kunnen vrijstelling aanvragen voor het keuzeonderwijs (30 EC) op basis van hun vooropleiding.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleiding voldoet aan de wettelijke eis van 240 EC.

Personeel

Standaard 8: De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid

Toelichting NVAO: Het personeelsbeleid voorziet in de voor de realisatie van het programma benodigde kwalificaties, scholing, beoordeling en omvang van het personeel.

Bevindingen

Het auditteam heeft kennisgenomen van de verschillende documenten waarin de hogeschool en de opleiding het personeelsbeleid, de ambities en wat zij verwachten van het personeel duidelijk hebben vastgelegd. Zo streeft de opleiding er bijvoorbeeld naar dat uiterlijk per 2015 elke docent beschikt over een eerstegraads didactische bevoegdheid en/of een relevante professionele master, dat op elke locatie 80% van het onderwijzend personeel over een hbo- of wo-master beschikt, binnen de expertisegerieden rekenen/wiskunde, taal en pedagogiek ten minste één van de docenten gepromoveerd is of aan het promoveren is, per locatie 50% als lerarenopleider geregistreerd is bij de VELON⁹, elke docent beschikt over recente actuele ervaring in het werkveld en elke docent in staat is onderwijs te verzorgen in alle varianten en opleidingsroutes.

Om deze ambities waar te kunnen maken, heeft de opleiding een scholingsplan opgesteld. De teamleden waren daar nauw bij betrokken. Daarmee heeft de opleiding er voor gezorgd dat het scholingsplan optimaal aansluit bij de persoonlijke behoeften van de teamleden en de vereisten vanuit curriculumontwikkeling.

In de drie jaarlijkse gesprekken in de zogenoemde Performance and Competence Management (PCM)-cyclus, monitort het management met name de ontwikkeling van competenties en de resultaten die de medewerkers daarop hebben behaald. Daarmee borgt de opleiding de kwaliteit van haar personeel.

Mooi acht het auditteam ook de kwaliteitskaart, waarop de opleiding de gewenste expertise per team op de locaties in kaart heeft gebracht: de noodzakelijke vakexpertise aangevuld met expertisegerieden proces, ontwerp, onderzoek en leiderschap. Voor elke expertise heeft de opleiding eveneens het gewenste niveau beschreven. Dit instrument heeft de opleiding gebruikt bij de tweede reorganisatie in 2013 en 2014 gericht op de reductie Onderwijs Ondersteunend Personeel (OOP) en Onderwijzend Personeel (OP).

De opleiding hanteert het instrument eveneens bij de werving van nieuwe docenten.

Bij het aannamebeleid staat de eis centraal dat de nieuwe docenten minimaal hbo-masterniveau hebben, didactisch bekwaam zijn en binding hebben met de actuele beroepspraktijk. Dat acht het auditteam een relevante eis.

Voor de opleidingsschool heeft de opleiding eveneens een kwaliteitskaart opgesteld, waarin zij samen met de scholen heeft vastgelegd welke expertise er op de opleidingsschool aanwezig moet zijn. De twee opleidingsscholen SCO Delft/PCPO Westland (locatie Den Haag) en Kind en Onderwijs (locatie Rotterdam) hebben in hun onderwijsplan een hoofdstuk opgenomen, waarin zij een duidelijke beschrijving geven van het personeelsbeleid, professionalisering en borging kwaliteit personeel.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding heeft haar beleid met betrekking tot haar personeel duidelijk beschreven. Daarin is terug te vinden welke ambities zij heeft, wat ze wenst te realiseren per 2015, hoe zij dit aan de hand van een scholingsplan waar wil maken en hoe zij in de PCM-cyclus de gerealiseerde kwaliteit monitort. Mooie instrumenten hierbij zijn de kwaliteitskaarten die de opleiding hanteert voor de pabo en de opleidingsscholen.

Op grond van bovenstaande beoordeelt het auditteam deze standaard met een 'goed'.

⁹ VELON: Vereniging van Lerarenopleiders Nederland

Standaard 9: Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorisch realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De feitelijke bij het personeel aanwezige expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een hbo opleiding.

Bevindingen

Het auditteam trof tijdens de audit bevlogen docenten aan, die zich betrokken toonden bij het onderwijs en de studenten.

Uit de personele schouw die de opleiding heeft gehouden, blijkt dat de leden van de huidige teams op de vijf locaties goed gekwalificeerd zijn voor de inhoudelijke en onderwijskundige uitvoering van het programma. Docenten zijn ingezet op meerdere taken, afhankelijk van hun expertise en ervaring. Daar waar mogelijk zijn er binnen de vakken specialisten aangewezen op bepaalde onderwerpen in het curriculum. Daar waar nodig/gewenst geven docenten les op meerdere locaties of zijn docenten na de reorganisatie overgeplaatst naar een andere locatie. Naast de verzorging van de lessen in de vakkenlijn, vervullen docenten taken als studieloopbaanbegeleider, instituutopleider, onderzoeksbegeleider.

In totaal heeft 63% van het docentenkorps inmiddels een mastergraad en zijn drie docenten gepromoveerd. Een kwart van de docenten is geregistreerd in het VELON-beroepsregister.

Docenten volgden in het kader van professionalisering de laatste jaren verschillende (gezamenlijke) trainingen en opleidingen. Voorbeelden hiervan zijn een training als instituutopleider, video-coach, assessor, een ICT-E training (flipping the classroom), een cursus onderzoeksvaardigheden. Een aantal docenten begon aan een masteropleiding en twee medewerkers bereiden momenteel een promotietraject voor.

Via regelmatige georganiseerde intervisiebijeenkomsten op locatie over o.a. het begeleiden van afstudeeronderzoek en het optreden als assessor, leren de docenten ook van elkaar. Daarnaast houden de docenten hun eigen vak bij door het lezen van vakliteratuur en bezoeken zij regelmatig (vak)congressen en bijeenkomsten rondom het eigen vak, bijvoorbeeld in verband met de kennisbasis en -toetsing en herziening van het curriculum Wetenschap en Techniek.

De opleiding streeft ernaar dat alle docenten in alle varianten en routes lessen verzorgen. Daartoe organiseren de docenten met veel ervaring in de verschillende deeltijdroutes en de Digipabo o.a. het werken met 'maatjes' in de lessen, scholing en intervisie met 'nieuwe' docenten die in het deeltijdonderwijs gaan meedraaien.

Uit de evaluaties en gesprekken tijdens de audit is gebleken dat de voltijd- en deeltijdstudenten over het algemeen tevreden waren over de kwaliteit van hun docenten. Met name over de inhoudelijke deskundigheid van de docenten op de verschillende locaties en hun kennis van actuele ontwikkelingen in de beroepspraktijk, waren zij tevreden tot zeer tevreden.

De rol van de docent als vakdidacticus blijkt evenwel nog aandacht te behoeven. De studenten die het auditteam sprak, zeiden dat er een grote bandbreedte is tussen de docenten in vakdidactisch handelen; in 'teach what you preach'. Zo gaven de studenten o.a. het voorbeeld van een 1,5 uur durend hoorcollege over coöperatief leren.

De docenten die het auditteam sprak, konden wel voorbeelden geven van recent door hen ingezette activerende werkvormen.

Het auditteam acht het van groot belang dat de opleiding hierop meer stuurt, daar de docenten van een pabo bij uitstek het goede voorbeeld zouden moeten geven.

Het auditteam beveelt de docenten in dit verband ook aan met elkaar good-practices uit te wisselen.

Nagenoeg alle praktijkopleiders hebben een cursus coaching gevolgd, verzorgd door de pabo (instituuitsopleider) en/of de schoolopleider.

Alle schoolopleiders van de beide opleidingsscholen en de Opleiden-in-de-School-scholen volgden een basiscursus coaching op de pabo, gevolgd door een vervolgcursus, een jaarlijkse herhalingscursus en/of intervisiebijeenkomsten. De precieze invulling na de basiscursus kan per locatie verschillen. Sommige schoolopleiders volgden (ook) (een) andere coachingsopleiding(en).

Schoolopleiders van de opleidingsscholen die zijn benoemd tot externe assessor bij het afstuderen volgden dezelfde assessorentraining als de docenten op de pabo. De docent-assessoren op de verschillende locaties betrekken nog niet structureel de externe assessoren bij hun eigen intervisiebijeenkomsten. Voor 2014-2015 is deelname aan intervisie een expliciete eis om als assessor te mogen optreden.

Weging en Oordeel: voldoende

De docenten op de verschillende locaties beschikken met elkaar over ruim voldoende (vak)inhoudelijke en organisatorische kwaliteiten om het onderwijs aan de studenten binnen de verschillende varianten en opleidingsroutes te kunnen verzorgen. Daar waar nodig volgen docenten training, scholing en intervisie.

Studenten zijn over het algemeen tevreden tot zeer tevreden over hun docenten, maar de grote bandbreedte tussen docenten in vakdidactisch handelen behoeft aandacht, ook naar het oordeel van het panel.

Het auditteam is positief over het feit, dat de opleiding ervoor zorgt dat ook de schoolopleiders en praktijkopleiders in de opleidingsschool en Opleiden-in-de School-school trainingen volgen. Het auditteam ondersteunt de eis van de opleiding dat ook externe assessoren deelnemen aan intervisiebijeenkomsten.

Omdat het auditteam het aandachtspunt van het vakdidactisch handelen zwaar vindt wegen voor een opleiding tot leraar, komt het auditteam tot een 'oordeel' voldoende voor deze standaard.

Standaard 10: De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat er op elke locatie en voor elke variant en opleidingsroute in principe voldoende (vak)docenten aanwezig zijn om het programma uit te kunnen voeren. Zoals onder standaard 9 is beschreven, zet de opleiding docenten breed in, zowel in de verschillende varianten en routes als over locaties heen wanneer er bijvoorbeeld aan de specifieke expertise van de docent op meerdere locaties behoefte is. Door het gebruik van het instrument Quintiq heeft de opleiding goed inzicht in de samenstelling van taken per periode per docent op elke locatie.

Tijdens de audit is met het management en de docenten gesproken over de grote werkdruk. Het management van de opleiding heeft inmiddels verbetermaatregelen in gang gezet. Zo zijn bijvoorbeeld impliciete taken duidelijk geëxpliciteerd, worden groepen propedeusestudenten waar mogelijk vergroot of samengevoegd wanneer er na een half jaar veel studiestakers blijken te zijn, is de herkansing van studenten voor het afstuderen en herkansing van werkstukken en tentamens in de postpropedeuse verplaatst van juli naar augustus en zijn er afspraken gemaakt over avondwerk en het tijdstip waarop de docent de volgende ochtend weer wordt ingeroosterd.

Het auditteam is van oordeel, dat het management hiermee zorgt, dat de werkdruk voor de docenten kan verminderen.

Het auditteam heeft geconstateerd dat er nog wel spanning zit op de door de opleiding toegemeten tijd om de studenten bij het afstuderen te begeleiden en te beoordelen. De docenten maken nu zelf de keus meer begeleidingstijd te steken in de student die moeite heeft met het onderzoek. De opleiding heeft inmiddels het aantal uren aan begeleiding voor alle studenten verhoogd. (Zie ook standaard 16.)

Over de bereikbaarheid van de docenten zijn de studenten niet over de hele linie tevreden, zo blijkt uit de tevredenheidsonderzoeken en gesprekken tijdens de audit. Dat heeft de aandacht van de opleiding. Zo heeft de opleiding de docenten bijvoorbeeld verzocht in hun e-mailhandtekening aan te geven op welke dagen zij werken en dus bereikbaar zijn en hebben alle docenten een smartphone van de opleiding gekregen.

Eén van de studenten die het auditteam sprak, kwam met de suggestie een mailprotocol in te voeren, zodat het voor studenten helder is waarover zij de docenten wel/niet mogen mailen en hoe snel zij antwoord kunnen verwachten. Dat zal het soort vragen, zoals informatie over zaken die ook in de studiewijzers te vinden zijn, kunnen beperken. Daarmee kan de belasting van de docenten eveneens afnemen. In de lessen studieloopbaanbegeleiding besteedt de slb'er met de propedeusestudenten nu expliciet aandacht aan dit onderwerp.

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding zet voldoende docenten in en zorgt er dankzij passende verbetermaatregelen voor dat de grote werkdruk van de docenten kan verminderen. De opleiding heeft de afgelopen jaren maatregelen getroffen om de bereikbaarheid van de docenten, waarover de studenten niet over de hele linie tevreden waren, te verbeteren.

Het auditteam beoordeelt de standaard met een 'voldoende'.

Voorzieningen

Standaard 11: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het auditteam is van oordeel, dat de huisvesting van de pabo op de verschillende locaties toereikend is. Er zijn mooie, ruime gebouwen met voldoende grote en kleinere lokalen voor hoorcolleges, werkcolleges, (samen)werken in groepen en overleg. Voor vakken als drama en beeldende vorming zijn er aparte lokalen beschikbaar. Voor het vak lichamelijke opvoeding kan op de locaties Haarlem en Alkmaar gebruik gemaakt worden van een eigen sportzaal. Op de andere locaties wijkt de opleiding uit naar een gymzaal van een naburige basisschool.

Alle locaties kennen een uitgebreide mediatheek met naast de benodigde databanken, relevante en actuele vakliteratuur en tijdschriften, een uitgebreide collectie methoden die op de basisscholen in gebruik zijn. Op sommige locaties is daarnaast nog spel- en instructiemateriaal aanwezig dat op basisscholen gebruikt kan worden.

De betrokken vakdocenten zorgen ervoor dat de collectie vakliteratuur en schoolmethoden up-to-date blijft.

Daar waar nodig of gewenst kunnen studenten bronnen lenen van andere locaties van de hogeschool.

Omdat de hogeschool voornemens is per 2015 de collectie studieboeken en artikelen te digitaliseren, gaat de pabo op de verschillende locaties een eigen mediatheek inrichten, daar lang niet al het opleidings specifieke materiaal, zoals bijvoorbeeld lesmethoden, al in digitale vorm verkrijgbaar is.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de pabo voor haar studenten, medewerkers en partners (praktijkscholen en besturen) een prachtige en goed werkende digitale leeromgeving heeft ingericht – Leernetwerk Educatie - met een Onderwijsplein, een Praktijkplein, een KBS¹⁰-omgeving en een TMS¹¹-omgeving. Op het Leernetwerk is ook een eduwiki en een vacaturebank opgenomen. Alle betrokkenen die het auditteam sprak, waren hierover zeer tevreden.

Voor de lessen voor o.a. de digitale pabo en de blended learning groep is er voldoende apparatuur aanwezig voor opname van weblectures, streaming video en applicaties zoals Padlet en Socrative voor smartphones en digiborden.

Alle lokalen waar de pabo gebruik van maakt, beschikken over digiborden, zodat de studenten tevens kunnen leren hoe zij een digibord kunnen inzetten in de eigen lessen op de stageschool. Voor de iPadklas zijn er ook iPads aangeschaft voor de docenten.

Weging en Oordeel: goed

Het auditteam beoordeelt de ruimtelijke en materiële voorzieningen als goed, waarbij het specifiek de goed werkende digitale leeromgeving het Leernetwerk Educatie wenst te noemen. Er zijn voldoende lokalen beschikbaar, er is een goed geoutilleerde mediatheek waarin ook lesmethoden van basisscholen te raadplegen zijn en er zijn voldoende voorzieningen voor het verzorgen van digitaal onderwijs beschikbaar.

Het auditteam komt op basis hiervan tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

¹⁰ KBS: Overzicht van Kenmerkende Beroepsituaties

¹¹ TMS: Teams Maken Scholen

Standaard 12: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Studiebegeleiding

De opleiding kent verschillende vormen van begeleiding, die zij heeft gekoppeld aan de drie leerlijnen. Het auditteam heeft kennisgenomen van deze vormen van begeleiding en acht ze adequaat voor de borging van de studievoortgang

- In de praktijk- en studieloopbaanlijn krijgt de student op de opleiding persoonlijke begeleiding van een studieloopbaanbegeleider (slb'er). Deze slb'er begeleidt de studenten in groepsbijeenkomsten en individueel. In de groepsbijeenkomsten vinden ook de intervisiebijeenkomsten plaats over de opgedane ervaringen in de stageschool. Bij de start van de opleiding stelt de student een instroomdossier samen aan de hand van de studiekeuzecheck, de motivatiebrief en zijn resultaten voor de taal- en rekentoets ten behoeve van de studieloopbaanbegeleiding. Zo is de slb'er in staat vroegtijdig problemen te signaleren.

Via het inzichtelijke digitale slb-volgsysteem in het Leernetwerk Educatie kunnen de slb'ers aan de hand van grafieken de studievoortgang van alle studenten nauwkeurig volgen en 'aan de bel' trekken bij de student die problemen in zijn voortgang heeft/lijkt te hebben. Uit de tevredenheidsonderzoeken en de gesprekken tijdens de audit is gebleken, dat de studenten tevreden tot zeer tevreden zijn over de slb'ers.

In de praktijk krijgt de student begeleiding van de praktijkbegeleider op de basisschool. Op de opleidingsschool SCO Delft/PCPO Westland (locatie Den Haag) en Kind en Onderwijs (locatie Rotterdam) en op de zogenoemde Opleiden in de School-scholen krijgt de student tevens begeleiding van een schoolopleider. Studenten die op deze scholen stagelopen, zijn uitermate tevreden over de begeleiding.

Informatie over de resultaten van de student in de stagegroep slaat de praktijkbegeleider op in het Leernetwerk Educatie. Daar kan de slb'er, de schoolopleider en praktijkbegeleider van de student de reflecties en beoordelingen inzien.

Het auditteam is ook in dit verband enthousiast over deze digitale leeromgeving.

- In de thema- en onderzoeklijn krijgt de student begeleiding en ondersteuning van een tutor bij allerlei vormen van samenwerkend leren gericht op het verbeteren van onderzoeksvaardigheden en reflectievaardigheden, onder andere in onderzoeksateliers. Bij het afstudeeronderzoek krijgt de student individuele begeleiding. Ook in de al onder standaard 2 genoemde afstudeerkringen ondervinden de studenten veel steun.
- In de vakinhoudelijke en didactische lijn krijgt de student begeleiding van vakexperts bij de verwerving van kennis en vaardigheden.

Digipabo en blended learning route

De studenten die deze opleidingsroutes volgen, krijgen begeleiding van een e-tutor.

De begeleiding vindt veelal plaats via discussiefora op Blackboard waar de tutor en medestudenten feedback geven op producten van de student.

Voor de individuele begeleiding maakt de tutor gebruik van de telefoon en middelen als Skype, Lync en e-mail.

De vakinhoudelijke begeleiding door de vakexperts vindt eveneens plaats via Blackboard.

De begeleiding op de stageschool vindt op vergelijkbare wijze plaats als in de reguliere voltijd en deeltijdopleiding.

De studenten die het auditteam sprak van de Digipabo en de blended learning groep waren over het algemeen tevreden over de begeleiding. Alleen de begeleiding in de stage vertoonde een flinke bandbreedte. Dat had vooral te maken met het feit, dat de studenten niet altijd op scholen stage lopen waarmee de pabo een samenwerkingsverband heeft. Deze studenten kiezen vaak voor een basisschool in de buurt van de eigen woning.

Uit evaluaties die de opleiding met Digipabo-studenten heeft gehouden bleek dat zij graag hulp hadden gehad bij het opstarten met de studie en de zoektocht door de beschikbare informatie. Ook zou voor studenten die niet bekend zijn met Blackboard de introductie langer moeten zijn dan het ene uur dat de opleiding nu aanbiedt. Met ingang van 2014-2015 is er daarom een instructievideo beschikbaar met daarin een rondgang langs alle digitale systemen.

Tijdens de audit gaven studenten van de verkorte digi-route aan dat een werklijst met wat de student eerst moet doornemen en wat daarna, prettig zou zijn.

Informatievoorziening

De opleiding zorgt ook voor adequate informatie over de opzet, inhoud en organisatie van de opleiding. Op de digitale omgeving van de hogeschool - insite - hebben de studenten toegang tot roosters, cijferlijsten, inschrijving, studentadministratie, onderwijsondersteuning en specifieke begeleiders als de decaan en de vertrouwenspersoon.

Elke student heeft een eigen Inholland e-mailadres, waarop hij nieuwsbrieven en informatie ontvangt over zaken als roosterwijzigingen, inschrijfperiodes en tentamens.

Op het Leernetwerk Educatie is al het studiemateriaal beschikbaar. Het auditteam constateert dat dit materiaal helder en 'digiproof' is opgesteld. De hele opleiding profiteert er in dezen van dat er een digitale variant is waarvoor al het studiemateriaal zelfstandig leesbaar moet zijn.

Blackboard is beschikbaar om samen te werken in groepen aan bepaalde taken. Blackboard wordt met name gebruikt door de studenten van de digitale pabo en de blended learning groep. De andere studenten werken veelal via het Leernetwerk.

Uit de studentevaluaties en gesprekken tijdens de audit komt naar voren dat de studenten en andere betrokkenen tevreden tot zeer tevreden zijn over de digitale leeromgeving. Het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen en het tijdig nakijken van toetsen en doorgeven van cijfers behoeft aandacht. De opleiding meldde dat zij hieraan hard werkt. De teamleiders sturen nadrukkelijk op het realiseren van nakijktermijnen.

Weging en Oordeel: goed

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding door de verschillende vormen van studiebegeleiding en informatievoorziening zorgt dat de studievoortgang optimaal verloopt. Met name over de begeleiding door de slb'er op de pabo en de begeleiding door de praktijkopleider en schoolopleider op de opleidingsschool en de Opleiden in de School-school zijn alle studenten tevreden tot zeer tevreden. Ook over de informatie over de studie en de studievoortgang op en via het Leernetwerk Educatie zijn alle betrokkenen over het algemeen tevreden tot zeer tevreden. Met het 'digiproof' maken van het studiemateriaal heeft de opleiding ervoor gezorgd dat de informatie voor alle betrokken helder is. Alleen het tijdig doorgeven van roosterwijzigingen en cijfers stemt nog niet altijd tot tevredenheid. Dit laatste staat evenwel een oordeel 'goed' voor deze standaard niet in de weg, want studiebegeleiding en informatievoorziening zijn voor het overige sterke punten.

Het auditteam komt daarom tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Kwaliteitszorg

Standaard 13: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van meetbare doelen.

Toelichting NVAO: De opleiding bewaakt de kwaliteit van de beoogde eindkwalificaties, het programma, het personeel, de voorzieningen, de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties via regelmatige evaluaties. De opleiding verzamelt tevens managementinformatie met betrekking tot rendementen en staf-student ratio.

Bevindingen

Het auditteam heeft kennisgenomen van het kwaliteitsbeleid van het Domein zoals zij dat heeft beschreven in 'Opmaat, Kwaliteitsmanagementplan Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing'. Daarin is duidelijk vastgelegd hoe het kwaliteitszorgsysteem is opgezet met de evaluatiesystematiek, de doelstellingen en streefcijfers, de evaluatieprocedures en evaluatie-instrumenten. Het auditteam heeft ook kennisgenomen van de operationalisering van dit plan in het gedetailleerdere plan van aanpak 'Plan van aanpak kwaliteitszorg 2013-2014' dat is opgesteld aan de hand van de meta-evaluatie over het voorgaande studiejaar en de prioriteiten vanuit de jaarplannen van het domein, de pabo en de locaties.

De opleiding heeft haar beleidscyclus opgesteld rondom de standaarden van het accreditatiekader. In een evaluatiematrix heeft de opleiding vastgelegd via welke instrumenten zij informatie wil krijgen over de (gerealiseerde) kwaliteit op deze standaarden en hoe vaak zij deze instrumenten inzet. De opleiding toont hiermee aan dat zij regelmatig de opzet, inhoud en uitvoering van haar onderwijs evalueert.

In het plan van aanpak voor 2013-2014 noemt de opleiding volgende evaluatie-instrumenten:

- *Medewerkers:* elke twee jaar een Medewerkerstevredenheidsonderzoek;
- *Studenten:* elk jaar een studenttevredenheidsonderzoek, na elke onderwijsperiode een periode-evaluatie, elke twee jaar evaluatie van de praktijk en afstuderen onder studenten, doorlopend exitonderzoek, elk jaar aansluitonderzoek, incidenteel studietijdmeting, elke periode studentpanels;
- *Alumni:* elk jaar de HBO-monitor, elke twee jaar eigen alumni-onderzoek;
- *Werkveld:* elke twee jaar eigen werkveldonderzoek onder directeuren, elke twee jaar evaluatie praktijk onder praktijkbegeleiders;

Daarnaast bewaakt de opleiding haar kwaliteit door het verzamelen en analyseren van managementinformatie over o.a. rendementen.

Voor het kwantitatieve deel van bovenstaande onderzoeken heeft de opleiding streefnormen vastgesteld. De opleiding hanteerde in 2013-2014 de streefnorm 3,2 op een vijfpuntsschaal. Scores lager of gelijk aan 3,2 beschouwde de opleiding als verbeterpunt. Het auditteam acht dit een relatief lage streefnorm en acht het wenselijk dat de opleiding kritischer kijkt naar de uitkomsten, minder snel al tevreden is en dus eerder tot actie/verbetering over gaat. De opleiding meldde desgevraagd dat zij gefaseerd wil doorgroeien naar de streefnorm 3,6 in 2016, maar dat zij er bewust voor kiest niet alle te verbeteren punten gelijktijdig aan te pakken. Het auditteam acht dat een goed streven, maar de opleiding moet er niet te lang over doen.

Daarnaast beveelt het auditteam de opleiding aan niet alleen de tevredenheid te meten, maar ook na te gaan of ze haar onderwijsdoelstellingen bereikt en of dat leidt tot gedragsverandering.

Positief is het auditteam over het feit, dat de opleiding de beroepsstandaard voor lerarenopleiders van de VELON¹² gebruikt in haar kwaliteitsonderzoek.

---

¹² VELON: Vereniging voor Lerarenopleiders Nederland

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding evalueert regelmatig onder medewerkers, studenten, alumni en werkveld de kwaliteit van het onderwijs en de opzet, inhoud en uitvoering van het programma. Daarmee doet de opleiding wat ze behoort te doen. Het auditteam acht het wenselijk dat de opleiding niet te lang doet over het doorgroeien naar de streefnorm 3,6 die de opleiding thans voor ogen staat.

Het auditteam volstaat met een oordeel 'voldoende', omdat hij het belangrijk acht dat de opleiding kritischer kijkt naar de uitkomsten en dus eerder overgaat tot actie/verbetering.

Standaard 14: De uitkomsten van de evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de doelen.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding er op een adequate wijze voor zorgt dat de resultaten van (onderdelen van) de evaluaties in verschillende gremia worden besproken. De resultaten komen afhankelijk van het feit of het gaat om algemene opleidingsvragen of vragen over specifieke onderwijseenheden o.a. aan de orde in het coördinatorenoverleg op de locaties, in de teamoverleggen op de locaties, in de locatiegebonden studentpanels, het pabomanagementteam, de opleidingscommissie, de curriculumcommissie en de vakexpertgroepen.

Per locatie stelt de opleiding vervolgens een locatiespecifieke verbetermatrix samen, op basis van de standaarden van het accreditatiekader. Het team monitort vervolgens de uitvoering van de verbeteracties en krijgt daarbij ondersteuning van een beleidsadviseur Onderwijs en Onderzoek.

Daarnaast hanteert de opleiding vanaf 2013-2014 het instrument werkplaats. In de werkplaats documenteren de vakexpertgroepen voor het eigen vak de verbeteracties, die zijn voorgekomen uit de bespreking van de evaluaties in de curriculumcommissie en de vervolgbesprekingen in de vakexpertgroep. De vakexpertgroep monitort vervolgens de uitvoering van de acties.

Mooie voorbeelden van recente verbetermaatregelen zijn:

- Onder leiding van de curriculumcommissie zijn/worden delen van het curriculum heringericht en gelijkgetrokken voor alle locaties;
- De opleiding heeft de kennisbasis geïmplementeerd in haar programma en de opleiding is al gestart met het toetsen van deze kennisbasis;
- Alle toetsen zijn nu gelijk voor elke locatie en worden op hetzelfde moment afgenomen;
- De opleiding voert met ingang van mei 2014 een studiekeuzecheck uit om de kwaliteit van de instroom te verhogen;
- Het management heeft verbetermaatregelen getroffen om de werkdruk van de docenten te verminderen, o.a. door impliciete taken te expliciteren, groepen studenten samen te voegen en herkansingen van studenten te verplaatsen van juli naar augustus.

Weging en Oordeel: goed

De opleiding treft aantoonbaar verbetermaatregelen naar aanleiding van evaluatieonderzoeken, legt de maatregelen vast en monitort vervolgens in het locatieteam en in de werkplaats van de vakexpertisegroep de uitvoering van de acties en stelt daar waar nodig bij. Daarmee zorgt de opleiding dat de PDCA-cyclus rond komt. Het auditteam trof mooie voorbeelden van verbetermaatregelen aan.

Het auditteam is van oordeel, dat een 'goed' hier dan ook zeker op zijn plaats is.

Standaard 15: Bij de interne kwaliteitszorg zijn de volgende partijen actief betrokken: opleidingscommissie, examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en afnemend beroepenveld.

Bevindingen

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding de verschillende geledingen op diverse manieren betreft bij de interne kwaliteitszorg:

De medewerkers zijn betrokken via o.a. het docententeamoverleg op de eigen locatie, het vakexpertgroepoverleg, de onderwijsevaluatiebesprekingen en de curriculumcommissie waarin van elk vak een expert vertegenwoordigd is evenals de coördinatoren studieloopbaan-begeleiding en praktijk en een docent in de rol van adviseur.

Het tweejaarlijkse medewerkerstevredenheidsonderzoek biedt alle medewerkers de mogelijkheid een oordeel te geven over de interne kwaliteit van de opleiding.

Daarnaast heeft een aantal medewerkers zitting in de opleidingscommissie en de medezeggenschapsraad van het Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing van de hogeschool.

De docenten die het auditteam sprak, toonden zich nauw betrokken bij de interne kwaliteitszorg.

De opleiding betreft de studenten bij de interne kwaliteitszorg via o.a. de Nationale Studentenuquête (NSE), de periodieke onderwijsevaluaties, de opleidingscommissie, de medezeggenschapsraad van het domein en de studentpanels.

Tijdens de audit is gebleken dat de respons van studenten bij de tevredenheidsonderzoeken te gering is. De opleiding is voornemens met ingang van 2014-2015 studenten actiever te benaderen voor het invullen van de enquêtes, zodat zij met meer betrouwbaarheid kan vaststellen waar studenten tevreden of ontevreden over zijn.

Met de studenten van de Digipabo voert de opleiding individuele gesprekken, waarin de opleiding gerichte feedback vraagt op bijvoorbeeld de studiehandleidingen.

Uit de tevredenheidsonderzoeken, de verslagen van de opleidingscommissie en de gesprekken tijdens de audit is naar voren gekomen, dat de opleiding nog een verbeterslag moet maken op het tijdig verstrekken van informatie aan alle betrokkenen. De opleiding heeft inmiddels ingezet op systematische terugkoppeling van resultaten en verbetermaatregelen op het Onderwijsplein. Ook vermeldt de opleiding sinds 2013-2014 waar mogelijk in de studiegidsen voor het nieuwe studiejaar welke veranderingen/ verbeteringen zij heeft aangebracht. Dat acht het auditteam adequate maatregelen.

Het Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing kent één centrale examencommissie en daarnaast deeleexamencommissies voor de bacheloropleidingen binnen het domein.

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de docenten die zitting hebben in de deeleexamencommissie van de pabo actief betrokken zijn bij de interne kwaliteit van de opleiding. Dat geldt ook voor de docenten in de toetscommissie, die namens de deeleexamencommissie taken uitvoert. (Zie over hierover verder standaard 16.)

Het werkveld is bij de interne kwaliteit betrokken via o.a. de twee opleidingsscholen, de Opleiden in de School-scholen, de beroepenveldcommissies per locatie en de nieuw ingestelde Raad van Advies.

Ondanks dat de opleiding haar alumni ontmoet in verschillende bijeenkomsten met het werkveld, vraagt de betrokkenheid van alumni bij de interne kwaliteitszorg nog aandacht. Het voornemen om alumni toegang te geven tot het digitale Leernetwerk van de opleiding, acht het auditteam een goed plan, omdat is gebleken dat alumni vooral op zoek zijn naar informatie over nascholing, stagiairs en graag contact willen met andere alumni.

Weging en Oordeel: goed

Het auditteam is van oordeel dat de opleiding de verschillende geledingen aantoonbaar betreft bij de interne kwaliteitszorg. De opleiding staat duidelijk open voor verbeteringsuggesties die betrokkenen aandragen.

Het auditteam komt op basis hiervan tot het oordeel 'goed' voor deze standaard.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

De opleiding heeft haar visie op toetsing beschreven in haar toetsbeleid en uitgewerkt in een duidelijk toetsplan.

De opleiding hanteert een dekkingsmatrix waarin zij de doelen per onderwijseenheid heeft gekoppeld aan de opleidingscompetenties. De leden van elke vakexpertgroep bespreken met elkaar hoe zij de beoogde doelen het beste kunnen toetsen binnen de gestelde tijd en middelen. Een vakexpertgroep legt vervolgens een ontwikkelopdracht bij een docent neer. Deze ontwikkelaar/ toetseigenaar is altijd een door de examencommissie aangewezen examiner. Nadat de toets gereed is, legt de ontwikkelaar de toets voor aan de toetscommissie. (Zie daarover onder het kopje 'examencommissie'.)

Van elke schriftelijke toets ontwikkelt de eigenaar vier versies. De opleiding houdt zorgvuldig bij welke versie wanneer is afgenomen.

De vakexpertgroep evalueert ook de opzet en vormgeving van de toetsen en schenkt daarbij aandacht aan de genomen verbetermaatregelen.

De toetsen zijn voor de voltijd en vierjarige deeltijdstudenten van alle locaties gelijk en worden sinds 2013-2014 ook telkens op hetzelfde moment afgenomen. Dat betekende een geweldige ingreep in de organisatie.

De opleiding is in 2012-2013 gestart met het digitaliseren van toetsen, zodat er tijd en locatieonafhankelijk gewerkt kan worden en er een grotere variatie aan vraagtypen mogelijk is. Tevens verhoogt digitalisering de kwaliteit van de toetsen doordat de opleiding gemakkelijker een toetsanalyse kan maken.

Het auditteam acht het toetssysteem goed op orde.

Verkorte deeltijd en Digipabo

In deze routes zet de opleiding op de doelgroep aangepaste vormen van toetsing in.

Zoals al in de inleiding is vermeld, heeft het Ministerie van OCW de pabo van Inholland aangewezen als voorloper als het gaat om flexibele routes en fasetoetsing.

De opleiding heeft voor de studenten van de verkorte deeltijd aparte fasetoetsen opgesteld.

De student werkt hierbij aan authentiek beroepsproducten waarvoor hij kennis, vaardigheden, attitudes en competenties geïntegreerd moet inzetten. De opleiding beoordeelt vervolgens of de student het gewenste competentieniveau heeft behaald.

In de Digipabo toetst de opleiding in modulen als culturele vorming de eigen vaardigheden aan de hand van filmpjes of foto's van het gemaakte werk. De studenten van de blended learning route tonen deze vaardigheden wanneer zij op de locatie Dordrecht aanwezig zijn. In de Digipabo kan ook de praktijk getoetst worden aan de hand van filmmateriaal.

Kennisbasistoetsen en toetsen van specifieke eigen vaardigheden

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleiding de landelijke kennisbases toetst.

e opleiding gebruikt daarvoor de landelijke kennisbasistoetsen voor zover die nu zijn vastgesteld. Zo leggen de studenten in het derde studiejaar de landelijke kennisbasistoets voor taal en rekenen/wiskunde af. Dit gebeurde voor het eerst in het 2013-2014. In de verkorte deeltijd worden deze toetsen in het tweede studiejaar afgenomen.

De opleiding toetst de kennisbasis voor wereldoriëntatie vooruitlopend op een eventuele landelijke kennistoets, aan het einde van jaar 2.

Eigen vaardigheid Engels toetst de opleiding aan het einde van het tweede studiejaar. De eigen vaardigheid op het gebied van muziek, beeldend vormen, dans en drama legt de student vast in een kunstportfolio. De toetsing hiervan is vooral ontwikkelingsgericht.

Validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid

Het auditteam heeft geconstateerd, dat de opleiding de afgelopen jaren veel heeft geïnvesteerd in toetsen en beoordelen. De opleiding borgt de validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid o.a. op de volgende manier:

- de opleiding heeft de doelen van elke onderwijseenheid geoperationaliseerd in duidelijke toetscriteria en voor alle toetsen een beoordelingsmodel en een cesuur ontwikkeld;
- de opdrachten en doelen staan helder beschreven in de studiehandleidingen;
- de opleiding werkt aantoonbaar met meer-ogen bij het opstellen en beoordelen van de toetsen. Een ontwikkelde toets wordt bijvoorbeeld altijd voor feedback voorgelegd aan een collega in de vakexpertgroep en gaat vervolgens voor controle naar de toetscommissie. Bij twijfel bij de twee assessoren over de beoordeling van de afstudeerscriptie of bij een te groot verschil, zet de opleiding volgens een vaste procedure een derde assessor in. Daarnaast heeft de opleiding begeleiden en beoordelen strikt gescheiden;
- de opleiding toetst de competentieontwikkeling aan de hand van meerdere toetsvormen;
- de (deel)examencommissie en de toetscommissie bewaken de kwaliteit van het toetsen en beoordelen. (Zie verder onder het kopje 'Examencommissie'.)
- vanaf de afstudeerronde in 2015 zet de opleiding alleen interne en externe assessoren van afstudeeronderzoeken in die beschikken over een masterdiploma;
- bij het beoordelen van de afstudeerproducten zet de opleiding ook externe assessoren uit het werkveld in, die benoemd zijn door de examencommissie;
- alle interne assessoren en externe assessoren hebben een training gevolgd o.a. voor het beoordelen van de student in de stage, voor het afnemen van criterium gerichte interviews en voor het beoordelen van afstudeerwerk. Vanaf 2014-2015 krijgt toetsscholing inhoud via het programma basiskwalificatie en seniorkwalificatie examinering (BKE en SKE);
- de interne beoordelaars op de verschillende locaties zijn gestart met het houden van intervisiebijeenkomsten. De externe assessoren/schoolopleiders van de opleidingscholen Kind en Onderwijs en SCO Delft/PCPO Westland participeerden hier al in op respectievelijk de locatie Rotterdam en Den Haag. De opleiding zal vanaf 2014-2015 alle externe assessoren betrekken bij deze intervisiebijeenkomsten. Het auditteam acht dit belangrijk en een positieve ontwikkeling.

Examencommissie

Zoals al onder standaard 15 is vermeld, kent de pabo een deelexamencommissie. De voorzitters en secretarissen van de deelexamencommissies van de bacheloropleidingen van het domein vormen samen de centrale examencommissie. De voorzitter van de examencommissie van de masteropleidingen sluit bij de vergaderingen aan. Het auditteam vindt het een sterk punt dat er in de examencommissie ook een extern lid zitting heeft. In het gesprek met de deelexamencommissie is het auditteam gebleken, dat de commissie rolvolwassen opereert en een stevige positie heeft binnen de opleiding. De commissie monitort – o.a. via de eigen toetscommissie – de uitvoering van het toetsbeleid: de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van toetsen, de toetsinstrumenten en de gehanteerde beoordelingscriteria. De examencommissie wijst op basis van een aantal selectiecriteria alle interne en externe examinatoren aan.

In de toetscommissie hebben docenten zitting die afkomstig zijn uit de diverse vakexpertgroepen. De toetscommissie bekijkt alle nieuw ontwikkelde toetsen, toetsen met tegenvallende resultaten, toetsen op voorstel van de vakexpertgroepen. Daarnaast licht de toetscommissie systematisch alle toetsen door in een cyclus van vier jaar. De toetscommissie maakt daarbij gebruik van een statusformulier voor elke toets die zij doorlicht.

Het auditteam is onder de indruk van de gedegenheid waarmee de deexamencommissie en toetscommissie hun werkzaamheden uitvoeren.

Afstuderen

De afstudeerfase is voor alle studenten in alle varianten en routes gelijk. De studenten moeten in deze fase aantonen dat zij de competenties op startbekwaamheidsniveau beheersen. Daarvoor laten zij drie prestaties zien: afrondende praktijk (10 EC), afstudeeronderzoek (10 EC) en startbekwaamheidsdossier (5 EC).

In de afstudeerstage toont de student aan dat hij kan functioneren als een zelfstandige, zelfverantwoordelijke en samenwerkende professional in de schoolorganisatie. De praktijkopleider (mentor) geeft de student feedback op zijn activiteiten. Afhankelijk van het type stageschool, beoordeelt de schoolopleider of de instituutopleider de student aan het einde van de stage. Hij weegt in zijn oordeel het advies van de praktijkopleider mee.

De student voert in overleg met zijn stageschool een klein praktijkgericht onderzoek uit naar een reëel vraagstuk uit de praktijk van het beroep leraar en /of van de opdrachtgever (school). De daarvoor sinds 2013-2014 ingestelde afstudeercommissie, bestaande uit lectoren en andere onderzoekers, moet het plan van aanpak/onderzoeksonderwerp goedkeuren, voordat de student mag starten met zijn onderzoek. Dat acht het auditteam belangrijk, omdat de opleiding daarmee borgt dat de vraag van de student goed geformuleerd en onderzoekbaar is.

Waar mogelijk sluit de student aan bij een afstudeerkring onder leiding van een lectoraat of een groep docenten en werkt hij mee aan het onderzoek rondom een thema van het lectoraat, een thema dat besturen van onderwijs hebben ingediend of bouwt hij voort op onderzoek dat al eerder heeft plaatsgevonden.

Het percentage studenten dat deelnam aan deze afstudeerkringen was in 2013-2014 30-40%. De opleiding streeft ernaar dat alle studenten in de nabije toekomst afstuderen in een afstudeerkring.

Ter afronding van zijn onderzoek presenteert de student de uitkomsten van zijn onderzoek op zijn stageschool. Feedback die hij hierop krijgt neemt hij op in zijn startbekwaamheidsdossier. Het afstudeeronderzoek wordt beoordeeld door twee onafhankelijke examinatoren: een docent assessor van de pabo en een externe assessor (vanuit het werkveld).

In het startbekwaamheidsdossier kijkt de student vooruit en terug op zijn eigen ontwikkeling aan de hand van de vijf beroepsrollen en de hierbij uitgevoerde proeven van bekwaamheid.

De student verantwoordt zijn handelen en gemaakte keuzes, onderbouwt dat met theorie en reflecteert hierop. In zijn dossier zijn bewijzen opgenomen.

De student sluit dit onderdeel af met een gesprek (criterium gericht interview) met de twee assessoren die ook het afstudeeronderzoek beoordeelden.

Gerealiseerd niveau

Wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of een vervolgopleiding functioneren

Uit de evaluaties onder alumni en in het werkveld en de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat men tevreden is over het niveau van de afgestudeerden. Zij beschikken over de vereiste opleidingscompetenties en onderliggende kennis, houding en vaardigheden en zorgen voor een frisse blik in de school. Uit de gesprekken met de alumni en vertegenwoordigers vanuit het werkveld is ook gebleken, dat de studenten en afgestudeerden in bepaalde situaties meer kennis en vaardigheden hebben dan sommige zittende leerkrachten op de scholen, bijvoorbeeld op punten als een onderzoekende houding, gebruik van ICT, het opstellen van handelingsplannen en opbrengstgericht werken.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau

Het auditteam heeft zelf 28 afstudeeronderzoeksverslagen en 3 complete startbekwaamheidsdossiers beoordeeld van afgestudeerden uit 2012-2013 en 2013-2014, met een spreiding over de verschillende locaties, varianten en routes.

Het auditteam is op basis van deze eindwerken van oordeel dat de studenten beschikken over een voldoende tot goed niveau. Twee afstudeeronderzoeken beoordeelde het auditteam als onvoldoende.

De studenten hebben in hun onderzoek aangetoond op basis van een centrale vraag en deelvragen aan de hand van theoretisch onderzoek en onderzoek in de praktijk - in de school/in de klas - te kunnen komen met een advies/oplossing voor de vraag/het probleem dat zij samen met de opdrachtgever (de school) hebben geformuleerd. Uit de startbekwaamheidsdossiers, de daarin opgenomen bewijzen van kunnen en de beoordelingen, kon het auditteam opmaken dat de studenten alle competenties op het gewenste niveau beheersten.

Het auditteam trof in de onderzoeken en verslagen nog wel punten aan die aandacht behoeven. Zo constateerde het auditteam dat er een flinke bandbreedte is in onderzoeksonderwerpen en aanpak. Daar zou de opleiding meer op kunnen sturen o.a. door onderwerpen inhoudelijk meer te trechteren naar een beperkt aantal thema's en ook te focussen op de 'onderzoekbaarheid' van de onderwerpen. Het auditteam verwacht dat het werken in afstudeerkringen op dit punt een positief effect zal hebben. Daar is de opleiding al flink mee aan de slag. Ook het groen licht dat de afstudeercommissie per 2013-2014 geeft om te mogen starten met het onderzoek, is in dezen een belangrijke maatregel.

Een ander aandachtspunt is dat studenten soms veel verschillende theorieën/data verzamelden, met het gevaar 'door de bomen het bos niet meer te zien'. Hier ligt een taak voor de begeleiders.

Daarnaast is het auditteam van oordeel, dat de opleiding nog meer aandacht mag besteden aan kritische reflectie van de studenten op de theorie die ze benutten. Zoals al onder standaard 2 is vermeld, zal dit expliciet aandacht krijgen in de onderzoekslijn in het herziene curriculum. Het auditteam kreeg veel omvangrijke onderzoeksverslagen onder ogen. Dat heeft ook de aandacht van de opleiding. Met ingang van 2014-2015 geldt er een maximum voor het aantal woorden in het verslag. Dit wordt vanaf juni 2015 zichtbaar.

Tot slot trof het auditteam weinig studenten die gebruik hadden gemaakt van Engelstalige literatuur. Het auditteam acht het een belangrijke maatregel, dat de opleiding met ingang van 2014-2015 van de studenten eist, dat zij minimaal twee buitenlandse bronnen raadplegen.

Tijdens de audit is met de docenten gesproken over de tijd voor begeleiden en beoordelen. De docenten die het auditteam sprak, meldde dat de toegekende tijd zeker bij de studenten die moeite hebben met het onderzoek, een knelpunt is. De begeleiders staken daar vaak meer (eigen) tijd in. Het auditteam heeft vernomen dat de opleiding het aantal uren inmiddels voor alle studenten heeft verhoogd van 8 in 2013-2014 naar 10,5 in 2014-2015. Het auditteam beveelt de opleiding aan komend jaar te monitoren of dit aantal uren voldoende is. Datzelfde adviseert het auditteam voor de beoordelingstijd voor het verslag, die in 2014-2015 is verhoogd van 1 naar 2 uren.

Weging en Oordeel: voldoende

De opleiding heeft haar toetsstelsel goed op orde en dat is zichtbaar in een valide, betrouwbare en inzichtelijke wijze van toetsen en beoordelen. Sterke punten acht het auditteam de duidelijke toetscriteria, de beoordelingsmodellen voor elke toets, het werken met meer-ogen bij het toetsen en beoordelen en het scheiden van begeleiden en beoordelen. De (deel)examencommissie en de toetscommissie voeren hun werkzaamheden op een gedegen wijze uit. Ook de intervisiebijeenkomsten die de docenten houden en het voortaan structureel betrekken van de externe assessoren hierbij, acht het auditteam belangrijk.

Het auditteam is op basis van de beoordeelde eindwerken en naar aanleiding van hetgeen het van de vertegenwoordigers vanuit het werkveld en van de alumni heeft gehoord, van oordeel de afgestudeerden de opleiding met voldoende beroepskwaliteit verlaten. De afgestudeerde studenten van pabo Inholland gaan het veld in met voldoende onderzoeksvaardigheden om in de praktijk vanuit een positief kritische onderzoekende houding aan de slag te gaan.

Het auditteam heeft er vertrouwen in dat de reeds genomen en nog geplande verbetermaatregelen ervoor zorgen, dat de kwaliteit van de afstudeeronderzoeken en - verslagen verhoogd wordt. Het panel kwalificeert het systeem van toetsen als goed en het facet 'gerealiseerd niveau' als voldoende. Omdat het auditteam zijn oordeel over het gerealiseerde niveau binnen deze standaard het zwaarst vindt wegen, komt het tot het eindoordeel 'voldoende' voor deze standaard.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De opleiding heeft sinds de vorige accreditatie hard gewerkt aan het neerzetten van een goed en gezamenlijk programma voor alle locaties, dat toegankelijk is voor een brede groep instromers met diverse vooropleidingen, ervaring en achtergrond.

Het auditteam beoordeelde standaard 1 met betrekking tot de eindkwalificaties, de standaarden 3, 4, 5 met betrekking tot het programma, het didactisch concept, de werkvormen en de aansluiting bij de instromende studenten, standaard 8 met betrekking tot het personeelsbeleid, standaard 11 en 12 met betrekking tot de voorzieningen, studiebegeleiding en informatievoorziening en standaard 14 en 15 met betrekking tot de kwaliteitszorg, het nemen van verbetermaatregelen en het betrekken van de verschillende geledingen met een 'goed'.

Het auditteam beoordeelde standaard 2 en 6 met betrekking tot de beroepsgerichtheid en de studeerbaarheid van het programma, standaard 9 en 10 met betrekking tot de kwaliteit en kwantiteit van het personeel, standaard 13 met betrekking tot de kwaliteitszorg en het evalueren en standaard 16 met betrekking tot het toetsen, beoordelen en het gerealiseerde niveau met een 'voldoende'. Aan de wettelijke eis t.a.v. omvang en duur van het programma is in standaard 7 voldaan.

Op grond van bovenstaande oordelen acht het auditteam – mede gelet op de beslisregels van de NVAO– een overall oordeel 'voldoende' op zijn plaats.

6. AANBEVELINGEN

In dit beoordelingsrapport heeft het auditteam bij verschillende standaarden aanbevelingen gedaan. Hieronder volgen de belangrijkste zaken waar de opleiding nog aan zou kunnen werken en waarmee ze grotendeels al bezig is.

- Hoewel van studenten van de digi-variant verwacht mag worden dat zij zich digitale systemen snel eigen kunnen maken, is er met ingang van 2014-2015 een instructievideo beschikbaar waarin een rondgang gedaan wordt langs alle digitale systemen. Hogerejaars studenten van de verkorte digi-route geven daarnaast aan dat een werklijst met wat de student eerst moet doornemen en wat daarna, prettig zou zijn.

De volgende aanbevelingen hebben betrekking op wat de opleiding al heeft ingezet:

- Verdere versterking van de onderzoekslijn;
- Verdere uitrol van afstudeerkringen naar alle studenten;
- Nagaan of toegekende tijd voor het begeleiden en beoordelen van afstudeeronderzoeken van studenten voldoende is;
- Review van eindwerken met o.a. partnerscholen buiten Inholland, waardoor de opleiding uit een eventuele eigen dode hoek blijft;
- Verkleining van de bandbreedte tussen docenten op een aantal gebieden.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Inholland hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar Basisonderwijs voltijd / deeltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde eindkwalificaties	
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	V
Standaard 3. Inhoud programma	G
Standaard 4. Vormgeving programma	G
Standaard 5. Instroom programma	G
Standaard 6. Studeerbaarheid programma	V
Standaard 7. Omvang en duur programma	Voldaan
Personeel	
Standaard 8. Doeltreffendheid personeelsbeleid	G
Standaard 9. Kwalificaties personeel	V
Standaard 10. Omvang personeel	V
Voorzieningen	
Standaard 11. Huisvesting en materiele voorzieningen	G
Standaard 12. Studiebegeleiding en informatievoorziening	G
Kwaliteitszorg	
Standaard 13. Periodiek evalueren	V
Standaard 14. Evalueren en verbetermaatregelen	G
Standaard 15. Betrekken van partijen bij interne kwaliteitszorg	G
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	
Standaard 16. Toetsen en eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

- 1. Interpersoonlijk competent:** De leraar *primair onderwijs (po)* zorgt voor een prettig leef- en werkklimaat in de groep, zodat leerlingen goed met elkaar omgaan en samenwerken. Hij doet dat door effectief leiding te geven, een open communicatie tot stand te brengen en de zelfstandigheid van leerlingen te bevorderen. Hij zorgt bij de interactie met leerlingen voor een goede balans tussen leiden en begeleiden, sturen en volgen, confronteren en verzoenen, corrigeren en stimuleren. Hij is zich bewust van zijn eigen houding en gedrag en van de invloed daarvan op de leerlingen. Hij brengt op professionele en planmatige wijze een goede samenwerking met en tussen leerlingen tot stand. Hij is alert op uitingen van onverdraagzaamheid en vooroordelen en geeft het goede voorbeeld door in zijn omgang met kinderen een positieve waardering en benadering van diversiteit te tonen waarbij hij uitgaat van de kracht en de kwaliteit van het individu.
- 2. Pedagogisch competent:** De leraar *po* zorgt voor een bemoedigend, veilig en uitdagend klimaat in de groep, zodat elke leerling zich optimaal kan ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijke persoon. Hij zorgt ervoor dat elke leerling zich welkom en gewaardeerd voelt, dat leerlingen respectvol met elkaar omgaan en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar. Hij stimuleert leerlingen tot het nemen van initiatief en tot zelfstandig werken. Hij kan omgaan met de leer-, opvoedings- en ontwikkelingsvraagstukken bij de kinderen in zijn groep, herkent deze vraagstukken en kan deze analyseren en positief beïnvloeden door lessen te ontwerpen die aansluiten op de behoefte van de kinderen, hen te begeleiden en uit te dagen vanuit ieders ontwikkelperspectief. Hij heeft oog voor de eigenheid van iedere leerling en voor zijn specifieke talenten en toont hierbinnen zich verantwoordelijk voor de optimale ontwikkelingskansen van ieder kind (geïntegreerd pedagogisch handelen). Hij weet ouders te betrekken bij de vraagstukken waarvoor hij staat, maar kan ook ingaan op de vraagstukken waarvoor de ouders staan, in wederzijds vertrouwen en afhankelijkheid.
- 3. Vakinhoudelijk en didactisch competent:** De leraar *po* zorgt voor een krachtige leeromgeving voor leerlingen, zowel voor afzonderlijke vakken als voor vormen van vakoverschrijdend onderwijs, zodat leerlingen zich op een goede manier de leerinhouden van een bepaald vak of vakgebied eigen kunnen maken en het leerproces van elke leerling zo goed mogelijk wordt ondersteund. Hij stemt leerinhouden en begeleiding af op de leerlingen, door hen te motiveren en te stimuleren, en door het leren in school te verbinden met leren buiten de school. Hij houdt bij dat alles rekening met verschillen tussen leerlingen. Leeropbrengsten van onderwijs worden in kaart gebracht, met als doel verbeteringen in gang te zetten.
- 4. Organisatorisch competent:** De leraar *po* zorgt voor een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte leef- en leeromgeving, zodat leerlingen weten wat ze moeten doen, hoe ze dat kunnen doen en welke ruimte ze hebben voor eigen initiatief. Hij maakt heldere afspraken met leerlingen en ziet toe op naleving van die afspraken, door het maken van een tijdplanning en het adequaat uitvoeren van die planning en door het hanteren van organisatievormen die de leeractiviteiten ondersteunen. Zijn professionele werkwijze brengt een goed leef- en werkklimaat tot stand dat in alle opzichten helder voor hemzelf, voor zijn collega's en in het bijzonder voor de leerlingen.

5. **Competent in samenwerken met collega's:** De leraar po werkt effectief samen met zijn collega's in de school en draagt bij aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat, aan de uitwerking van de onderwijsvisie en aan de schoolorganisatie. Hij zorgt ervoor dat zijn werk goed is afgestemd op het werk van collega's in de school, door een constructieve bijdrage te leveren aan alle vormen van overleg, door zorgvuldig te communiceren met collega's en door zich in te zetten voor kwaliteitsverbetering van de school.
6. **Competent in samenwerken met de omgeving:** De leraar po werkt effectief samen met ouders en met professionals uit instellingen en organisaties in de omgeving van de school, zodat de ontwikkeling van elke leerling optimaal wordt ondersteund. Hij zorgt ervoor dat zijn werk goed is afgestemd op het werk van professionals en instellingen in de omgeving van de school en door het onderhouden van goede contacten met ouders en verzorgers van de leerlingen.
7. **Competent in reflectie en zelfsturing:** De leraar po dient zich voortdurend te ontwikkelen, zodat zijn kennis en beroepsuitoefening bij de tijd blijven en verbeteren. Hij is op de hoogte van nieuwe kennis en kan de relevantie van die kennis voor de praktijk inschatten en, wanneer wenselijk, deze vertalen naar het handelen in de praktijk. Hij toont zijn verantwoordelijkheid voor de eigen professionele ontwikkeling door zijn competenties en opvattingen te onderzoeken en ze planmatig verder te ontwikkelen. Hij is zich bewust van eigen waarden, normen, de eigen aannames, (voor)oordelen, voorkeuren en blinde vlekken en toont de bereidheid het eigen gedragsrepertoire te reflecteren en te relativeren en geeft ruimte aan verschillende visies op de werkelijkheid. Hij relateert zijn onderwijskundige opvattingen aan het beleid en de onderwijskundige visie van de school en stemt zijn ontwikkeling mede af op de ontwikkelingsbehoefte van de school. Door zijn systematische, analytische en kritische manier van werken is hij in staat continue zijn eigen onderwijs en die van de school te bevragen en te onderzoeken op wat wel en niet werkt.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

 = praktijk- bekwaamheidsdossierlijn = kennislijn pedagogiek

 = ontwerp en onderzoekslijn = schoolvakkenlijn = vrije keuze

Onderwijsperiode 1 Praktijk groep 4-8	Onderwijsperiode 2 Praktijk groep 4-8	Onderwijsperiode 3 Praktijk groep 1-3	Onderwijsperiode 4 Praktijk groep 1-3
Praktijk 1	Praktijk 2	Praktijk 3	Praktijk 4
Bekwaamheidsdossier 1	Bekwaamheidsdossier 2		Bekwaamheidsdossier 3, 4
Kennis onderwijssysteem	Kennis pedagogiek	Kennis van leerprocessen	Kennis ontwikkelingspsychologie
Onderzoek beelden v. onderwijs	Onderzoek pedagogisch handelen	Onderzoek leeromgeving	
Kennis kunstzinnige oriëntatie	Didactisch ontwerp WO	Portfolio levensbeschouwing 1	(Bord)schrijven
Meten meetkunde didactiek	Engels in het basisonderwijs	Rekenen en wiskunde prentenboek	Taal in de onderbouw
Geestelijke stromingen 1	Taal leren op de basisschool	Rekenen en wiskunde in de onderbouw	Portfolio kunstzinnige oriëntatie
		Wereldoriëntatie en het jonge kind	Bewegingsonderwijs
			Logopedie

Onderwijsperiode 5	Onderwijsperiode 6	Onderwijsperiode 7	Onderwijsperiode 8
Praktijk 5	Praktijk 6	Praktijk 7	Praktijk 8
	Bekwaamheidsdossier 5, 6		Bekwaamheidsdossier 7, 8
Kennis leerpsychologie			
Onderzoek verschillen in de klas	Onderzoek onderwijs in ontwikkeling	Onderzoek waardevol onderwijs	
Vorbereidend en aanvankelijk lezen en schrijven	Voortgezet lezen, spreken en luisteren	Voortgezet spellen, stellen en taalbeschouwing	Ontdektafel rekenen en wiskunde
Hele getallen middenbouw	Kunst en samenhang	Gebroken getallen	Kunst- en cultuurdossier
Portfolio levensbeschouwing 2a	Geestelijke stromingen	Portfolio levensbeschouwing 2b	Dossier wereldoriëntatie
			Kennisbasis wereldoriëntatie
			Teach English through English
			Portfolio taal en jeugdliteratuur

Onderwijsperiode 9	Onderwijsperiode 10	Onderwijsperiode 11	Onderwijsperiode 12
Praktijk 9	Praktijk 10, incl. bkd	Vrije keuzeblok 15 EC Praktijk en onderzoek maken hiervan deel uit	Vrije keuzeblok 15 EC Praktijk en onderzoek maken hiervan deel uit
Kennis adaptief onderwijs	Kennis zorg in en om de school		
Onderzoek adaptief onderwijs	Onderzoek zorg in en om de school		
Kennis NT2 en taal op maat	Levensbesch. identiteit 1		
MRT/schrijven	Beroepsproducten taal op maat		
	Beroepsproducten rekenen en wiskunde op maat		
	Beroepsproduct KO/WO		

Onderwijsperiode 13	Onderwijsperiode 14	Onderwijsperiode 15	Onderwijsperiode 16
Vorbereiding afrondende praktijk 1	Vorbereiding afrondende praktijk 2	Afrondende praktijk (LIO)	
Teams Maken Scholen	Project JK of OK	Onderzoeksplan en onderzoeksrapportage	
Levensbeschouwelijke identiteit 2	Domeinverdieping JK of OK	Professionele identiteit	Startbekwaamheidsassessment

NB. DP staat voor Digipabo

Onderwijsperiode 3	Onderwijsperiode 4	Locaties	VT-DT of DP
Profiel: Groot Stedelijk Onderwijs			
	VVE, het jonge kind in bekwame handen	Den Haag Haarlem	VT en DP-variant VT
Oriëntatie op NT2-specialist		Rotterdam	DT
Oriëntatie op NT2-specialist		Haarlem	DT
Kind en Onderwijs in Rotterdam		Rotterdam	VT
Brede School (aanbod bij Social Work)		Rotterdam	VT
Profiel: Leerlingenzorg			
S(B)O leerkracht (30 credits)		Dordrecht Den Haag Alkmaar	VT DP-variant DT
Profiel: Onderwijsvernieuwing			
Educatief gebruik van ICT en nieuwe media 1	Educatief gebruik van ICT en nieuwe media 2	Haarlem	VT en DT
Educatief gebruik van ICT en nieuwe media 1	Media Educatie	Rotterdam	VT
	Oriëntatie op Onderwijskundig leiderschap	Den Haag	VT en DP-variant
Profiel: Secundair onderwijs			
Leraar voortgezet onderwijs (30 credits)		Amstelveen	VT
Profiel: Vakgerichte verdieping			
Oriëntatie op de taalcoördinator, Nederlands en Engels		Den Haag Alkmaar	DT DT
Oriëntatie op coördinator Rekenen in het primair onderwijs		Dordrecht Den Haag	VT DT
	Oriëntatie op coördinator Rekenen in het primair onderwijs	Alkmaar	DT
Early English		Haarlem	DT
	Specialist Muziek in het primair onderwijs	Den Haag Rotterdam	VT DT
Kunst en cultuur in het primair onderwijs		Alkmaar Rotterdam	DT DT

Leren van de wereld: vakspecialist zaakvakonderwijs		Den Haag Alkmaar	DP-variant VT
Bewegingsonderwijs 1	Bewegingsonderwijs 2	Rotterdam Haarlem Alkmaar	DT VT DT
	MRT in het primair onderwijs	Den Haag	VT en DP-variant
MRT in het primair onderwijs		Haarlem	VT
Profiel: Verbredend/Internationaal			
	Filosofie en creatief denken	Alkmaar Dordrecht	VT VT
	Culturele en maatschappelijke betrokkenheid	Haarlem	VT
Global Education and Internationalization		Haarlem	VT
The School and the Community 1	The School and the Community 2	Rotterdam	VT
	Onderwijsexpeditie: Malawi	Den Haag	VT
Islam 1	Islam 2	Amstelveen	VT

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Hogeschool Inholland - Opleiding tot leraar Basisonderwijs

Programma - dag 1 Haarlem: Woensdag 24 september 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
08.00 - 08.15	I0-23	Inloop & ontvangst audit panel		
08.15 - 09.15	I0-23		audit panel	Vooroverleg
09.15 - 10.15	I0-23	Management <u>Cobie Bruin</u> (teamleider A) <u>Ria de Gooijer</u> (teamleider DH) <u>Albert van de Ree</u> (teamleider D) <u>Angelique Reichert</u> (manager O&O pabo) <u>Elsbeth Veldhuijzen</u> (teamleider RD) <u>Marij Urlings</u> (domeindirecteur) <u>Wilbert Zwanenburg</u> (teamleider H)	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Strategisch beleid, visie, missie (MVS) - Ontwikkelingen in het werkveld / relatie beroepenveld - Marktpositie / positionering & profilering - Internationale focus - Visie op toegepast onderzoek / lectoraat & kenniskring - Kwaliteitszorg - Personeelsbeleid / Scholing - Resultaten / Onderwijsrendement - Kwaliteitsdocumenten
10.15 - 10.30	I0-23			- Intern overleg
10.30 - 11.30	I0-23	Curriculumcommissie <u>Piet Feld</u> (vz curr.cie., docent Pedagogiek/onderwijskunde, lid kenniskring GPH) <u>Martine Hart</u> (vakgroepvz Pedagogiek/onderwijskunde, coördinator Opleiden in de school Alkmaar en Haarlem), <u>Wytzke van der Leij</u> (vakgroepvz SLB, docent Taal) <u>Gert Mallegram</u> (coördinator Digipabo, ICT-docent) <u>Hans Rader</u> (projectleider onderwijs, docent master L&I) <u>Cor Valkering</u> (vakgroepvz Kunstzinnige Oriëntatie, coördinator jaar 2 en 3) <u>Thirza van 't Verlaat</u> (vakgroepvz Levensbeschouwing)	audit panel	Inhoudelijk opleidingskader en curriculum <ul style="list-style-type: none"> - Curriculumontwikkeling, -evaluatie en -bijstelling in het algemeen - Kenmerken van het programma (karakteristieken) - Samenhang programma (ook aansluiting instroom - propedeuse) - Praktijkcomponenten - Internationalisering - Toetsbeleid - Toegepast onderzoek - Programma studieloopbaanbegeleiding / Studeerbaarheid, studielast
11.30 - 11.45	I0-23/ I0-26			<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg - Bestudering documenten ter inzage

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
11.45 - 12.45	I0-23	Docenten voltijd <u>Sietse van der Hoek</u> (DH, afstudeercoördinator, Pedagogiek/onderwijskunde) <u>Judith Kat</u> (A, Taal, klachtencoördinator) <u>Barend van Maanen</u> (DH, Rekenen/wiskunde, internat., Opleidingsschool) <u>Anja Sorber</u> (RD, Levensbeschouwing, coördinator jaar 1 en 2, oplcie) <u>Joëlle Tiebie</u> (A, oplcie, Pedagogiek/onderwijskunde) <u>John van Vliet</u> (RD, internat., curr.cie, afstudeercoördinator, Geschiedenis) <u>Marianne van Wijngaarden</u> (DO/RD, praktijkcoördinator, Pedagogiek/onderwijskunde)	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Relatie met / input van beroepenveld - Ontwikkelingen beroepsdomein - Internationale focus - Programmaontwikkeling - Inhoud programma - Toetsen en beoordelen - Begeleiding - Professionele ruimte / scholing werkdruk
Tijd	Lokaal	Gesprekspartners	Audit panel	- Onderwerpen
12.45 - 13.30	I0-26	Werklunch	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg - Bestudering documenten ter inzage
13.30 - 14.15	Zie overzicht	Rondleiding en/of lesbezoek <u>Clarisse Absen</u> (A, afgest. vkt): studieloopbaan beschikbaar	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Deel van het panel (of secretaris) blijft achter om documenten in te zien
14.15 - 14.45	I0-23/ I0-26	Open spreekuur	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Eveneens beschikbaar voor: bestudering documenten ter inzage
14.45 - 15.00	I0-23		audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg - Bepaling pending issues
15.00 - 16.00	I0-23	Studenten voltijd <u>Ilona Boomsma</u> (RD, 4 ^e jr) <u>Melissa Bregman</u> (DH, 4 ^e jr) <u>Kelly Jonckheere</u> (A, 2e jr) <u>Damiano van der Linden</u> (H, 3 ^e jr) <u>Bo van Luik</u> (D, 3 ^e jr) <u>Karliën Stengs</u> (H, 4 ^e jr) <u>Betul Urhan</u> (RD, 4 ^e jr)	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwaliteit docenten ▪ Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Toetsen en beoordelen - Studiebegeleiding (incl. buitenschoolse component / stages) - Studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen - Afstuderen
16.00 - 16.15	I0-23			<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg
16.15 - 17.00	I0-23	Alumni/vertegenwoordigers van het werkveld Alkmaar - Haarlem <u>Doortje Baars</u> (H, afgest. vt) <u>José Bakker</u> (H, Stichting Fedra) <u>Els Hagebeuk</u> (A, bovenschools coach, SKO West-Friesland) <u>Irene Jansen</u> (H, Raad van Advies, Stopoz) <u>Lonneke Koks</u> (H, afgest. vt) <u>Doede Scholte</u> (A, assessor, Meerwerk basisscholen) <u>Cindy de Vos</u> (A, afgest. vt)	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwaliteit van het programma en de afgestudeerden ▪ Betrokken bij de interne kwaliteitszorg ▪ Werkplekieren, opleiden in de school - Regionale inkleuring
17.00 - 17.15	I0-23	Pending issues	audit panel	
17.15 - 17.45	I0-23			<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg / terugkijken op dag 1

Programma - dag 2 Den Haag: donderdag 25 september 2014

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
08.30 - 09.00	3.088		audit panel	Vooroverleg
09.00 - 09.45	3.088	<p>Leden examencommissie en toetscommissie</p> <p><u>Petra van den Brom</u> (lid excie, vakgroepvz Rekenen/wiskunde) <u>Monique van Bueren</u> (lid tc, docent Rekenen/wiskunde) <u>Ilse van Dijk</u> (secretaris excie, docent Pedagogiek/onderwijskunde) <u>Gracia Ori</u> (vz tc, docent Pedagogiek/onderwijskunde) <u>Caroline Strijker</u> (vz excie, docent Levensbeschouwing)</p>	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Taken en rollen van de examencommissie - Bevoegdheden, ook met het oog op de Wet Versterking Besturing - Relatie tot het management - Kwaliteitsborging toetsen en beoordelen - (Relatie tot de) toetscommissie - Kwaliteitsborging afstudeerders
09.45 - 10.00	3.088		audit panel	- Intern overleg
10.00 - 10.45	3.088	<p>Lector(en) en Leden van de kenniskring</p> <p><u>Rob Bartels</u> (afst.cie., fellow lectoraat Geïntegreerd pedagogisch handelen) <u>Marian Blankman</u> (afst.cie., promovenda lectoraat Ontwikkelingsgericht onderwijs) <u>Jeroen Onstenk</u> (lector Geïntegreerd pedagogisch handelen) <u>Pieter Swager</u> (lid kernteam lectoraat eLearning)</p>	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoek - Invloed op / betrokkenheid bij het programma - Betrokkenheid docenten en het werkveld - Resultaten
10.45 - 11.45	3.088	<p>Docenten deeltijd</p> <p>4- en 2-jarig programma, digi, blended) over deeltijd</p> <p><u>Gerjon Elings</u> (RD, Levensbeschouwing, master L&I) <u>Bart de Haan</u> (HA, coördinator jaar 4/afstudeerct., Taal) <u>Jan Halin</u> (DH, Taal, master L&I) <u>Frans Oomen</u> (HA, dmr, instroomcoördinator, Kunstzinnige oriëntatie) <u>Eric Poldner</u> (DH, Digipabo, Pedagogiek/onderwijskunde) <u>Willem Smit</u> (AL, Kunstzinnige oriëntatie) <u>Jan Stapel</u> (DO, dmr, coördinator verkorte deeltijd, Rekenen/wiskunde) <u>Bart van Velsen</u>, (DH/RD, vakgrvz Wereldoriëntatie, Natuur)</p>	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Relatie met / input van beroepenveld - Ontwikkelingen beroepsdomein - Internationale focus - Programmaontwikkeling - Inhoud programma - Toetsen en beoordelen - Begeleiding - Professionele ruimte / scholing - werkdruk
11.45 - 12.00	3.088			- Intern overleg

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
12.00 - 13.00	3.088	Parallel: Studenten deeltijd <u>Malika Verbeek</u> (DH, vkdt, 2 ^e jr) <u>Nathalie Hugoosgift</u> (RD, 4 ^e jr) <u>Gonneke Hak</u> (RD, 4 ^e jr) <u>Suzanne Breedijk</u> (H, 4 ^e jr) <u>Silvia Schilder</u> (A, afgest. dt) <u>Lotte Mol</u> (H, vkdt, 2 ^e jr)	audit panel Ruud van der Herberg Peter Ruit Bjorn Galema	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwaliteit docenten ▪ Informatievoorziening - Aansluiting vooropleiding / toelating - Toetsen en beoordelen - Studiebegeleiding (incl. buitenschoolse component / stages) - Studeerbaarheid / studielast - Materiële voorzieningen - Afstuderen
12.00 - 13.00	3.143	Parallel: Studenten deeltijd digi (DH), blended (D) <u>Anke Groenenboom</u> (vkdt blended, 2 ^e jr) <u>Jessica Laponder</u> (digi vkdt, 2 ^e jr) <u>Jeannette Overmars</u> (4-jr digi, 2 ^e jr) <u>Maartje Wassink</u> (vkdt blended, 2 ^e jr)	audit panel Anneke Smits Anko van Hoepen Rianne Versluis	
13.00 - 13.45	3.088	Lunch	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Intern overleg - Bestudering documenten ter inzage
13.45 - 14.15	Zie overzicht	Rondleiding en/of lesbezoek <u>Evelien Bos</u> (digi vkdt 1 ^e jr, feb.stroom, Tanzania): Gesprek via Skype	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Verificatie algemene en opleidingsspecifieke voorzieningen (denk aan: mediatheek, ICT-voorzieningen, studentvolgsysteem)
14.15 - 14.45	3.088	Parallel: Open spreekuur	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> - Eveneens beschikbaar voor: bestudering documenten ter inzage
14.15 - 14.45	3.143	Parallel: Kwaliteitszorg <u>Jeanieke Kuijper</u> (beleidsadviseur O&O) <u>Gracia Ori</u> (lid tc, docent Pedagogiek/onderwijskunde) <u>Hanneke Pot</u> (afstcie, vakgroepvz Taal) <u>Rianne Stoll</u> (beleidsadviseur O&O) <u>Elsbeth Veldhuijzen</u> (teamleider RD)		<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie van resultaten - Maatregelen tot verbetering - Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, werkveld - Monitoring & verantwoording

Tijd	Locatie	Gesprekspartners	Audit panel	Onderwerpen
14.45 - 15.45	3.088	Alumni / vertegenwoordigers van het werkveld Den Haag - Rotterdam - Dordrecht <u>Mies Bakkeren</u> (RD, instituutsopleider /bovenschoolse coach, VPCO De Kring) <u>Brenda Goeman</u> (DH, afgest. digi vkdt) <u>Thon de Koning</u> (D, directeur basisschool, VCO Sliedrecht) <u>Angelique Du Moulin</u> (RD, afgest. dt) <u>Melanie Solleveld</u> (DH, afgest. Digi dt) <u>Margreet Verdoes</u> (DH, PCPO Duin- en Bollenstreek)	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kwaliteit van het programma en de afgestudeerden ▪ Betrokken bij de interne kwaliteitszorg ▪ Regionale inkleuring
15.45 - 16.00	3.088			- Intern overleg
16.00 - 16.15	3.088	Pending issues	audit panel	
16.15 - 17.00	3.088	Snack	audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bepaling voorlopige beoordeling
17.00 - 17.30	3.088		audit panel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korte terugkoppeling

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende voltijd en deeltijdopleiding, met haar verschillende routes is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd- en deeltijdopleiding met haar verschillende routes.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel at random een aantal lessen en practica bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 16 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'goed' worden beoordeeld.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste de standaarden 1, 3, 6, 9, 13, 14, 15 en 16 als 'excellent' worden beoordeeld.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie opleiding;
- Organogram Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing;
- Visie en verantwoording 2012-2017. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2014);
- Verantwoordingsdocument Verkorte Deeltijd 2012-2017. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Schematisch programmaoverzicht;
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten;
- Onderzoekslijn 2013-2016 Curriculum Kennisbasis. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2014);
- Praktijkgids 2013-2014. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Studiehandleiding afstudeeronderzoek. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Onderwijs- en examenregeling – OER;
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
  - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal;
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar;
- Overzicht van de contacten met het werkveld;
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie;
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen;
- Documentatie over student- en docenttevredenheid;
- Toetsbeleid 2012-2017. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2014);
- Toetsplan 2012-2017. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen;
- Handboeken en overig studiemateriaal;
- Beleidsplan op het gebied van onderzoek in relatie tot de aangeboden opleidingen;
- Personeelsplan Pabo 2013-2015. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Scholing en Ontwikkeling. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Voorzieningenplan;
- Plan van aanpak kwaliteitszorg 2013-2014. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2013);
- Studeren met een functiebeperking. Hogeschool Inholland/ (2009); Samen opleiden: Opleiden met Scholen. Domein Onderwijs, Leren en Levensbeschouwing (2014);
- Samenwerkingsovereenkomst. Opleiden in de School. Opleiding tot leraar Basisonderwijs (2014);

Het auditpanel heeft de volgende 28 eindwerken uit 2012-2013 en 2014-2015 bekeken¹³:

Juni 2013 t/m januari 2014

Aantal	Studentnummer	Variant	locatie
1	478241	voltijd	Den Haag
2	515986	voltijd	Den Haag
3	475582	voltijd	Den Haag
4	3233042	Digipabo verkorte deeltijd	Den Haag

¹³ Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

Aantal	Studentnummer	Variante	locatie
5	476434	deeltijd	Rotterdam
6	474095	deeltijd	Rotterdam
7	473855	deeltijd	Haarlem
8	465665	voltijd	Haarlem
9	487454	voltijd	Haarlem
10	435525	deeltijd	Alkmaar
11	425867	voltijd	Alkmaar
12	477761	voltijd	Alkmaar
13	477820	voltijd	Dordrecht
14	469293	deeltijd	Dordrecht

Juni 2014

Aantal	Studentnummer	Variante	locatie
1	490531	deeltijd	Den Haag
2	477688	voltijd	Den Haag
3	498064	Digipabo deeltijd	Den Haag
4	496876	Digipabo deeltijd	Den Haag
5	486792	voltijd	Rotterdam
6	442588*	voltijd	Rotterdam
7	492170*	voltijd	Haarlem
8	451934	verkorte deeltijd	Haarlem
9	499658	voltijd	Haarlem
10	495086	voltijd	Alkmaar
11	490961*	deeltijd	Alkmaar
12	500998	voltijd	Alkmaar
13	474570	voltijd	Dordrecht
14	421643	deeltijd	Dordrecht

* Van deze studenten bestudeerde het auditteam het volledige dossier/portfolio.

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteitszorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - studentzaken
voorzitter drs. R.B. van der Herberg	x	x				
deskundige P. Ruit		x	x	x	x	
deskundige C.P.A. van Hoepen MSc		x	x	x		
deskundige dr. A. Smits		x		x	x	
studentlid B. Galema						x
secretaris G.C. Versluis	x	x				

Korte functiebeschrijvingen
De heer Van der Herberg is partner bij Hobéon en heeft ruime ervaring met audits voortgezet en hoger onderwijs; voorheen schoolleider van een grote onderwijsorganisatie in het voortgezet onderwijs.
De heer Ruit is thans senioropleider (Pabo en Master Leren en innoveren), onderzoeker, coach, supervisor en studieloopbaanbegeleider aan de Christelijke hogeschool Driestar Educatief te Gouda. Ruit doet momenteel promotieonderzoek naar de betekenis van positieve psychologie voor het onderwijs.
De heer Van Hoepen is lid van het College van Bestuur Alpha Scholengroep (15 basisscholen in Zuid-Beveland), Goes en lid Algemeen Bestuur PO-Raad. Voorheen o.a. directeur basisschool, intern begeleider, remedial teacher en leerkracht basisonderwijs.
Mevrouw Smits is hogeschooldocent aan master Special Educational Needs van Christelijke Hogeschool Windesheim. Mevrouw Smits is expert op de terreinen taal- leesonderwijs en digitaal onderwijs en ervaren e-learning ontwikkelaar.
De heer Galema is vierdejaars student aan de pabo van Fontys Hogeschool Kind en Educatie.
Mevrouw G.C. Versluis; NVAO gecertificeerd secretaris d.d. november 2010

Op 2 juni 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding tot Leraar Basisonderwijs, van Hogeschool Inholland, onder nummer 002951.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een volstrekt onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl